

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Divi Bambergenses S. Henricvs Imperator S. Kvnegvndis
Imperatrix S. Otho Episcopvs**

Gretser, Jacob

Ingolstadii, 1611

[Liber Tertius.]

urn:nbn:de:hbz:466:1-41527

TITVLI LIBRI TERTII.

- CAP. I. De Apostasia duarum ciuitatum Iulin & Steitin, & de ultione diuina super eos facta.*
- II. De liberatione Vuitischaridi, & de periculo maris eodem liberato.*
- III. De secunda profectioe S. Ottonis ad Pomeranos Apostatas.*
- IV. De aduentu ipsius ad Urbem Timinam, & de apparatu bellico, quem ibidem inuenit.*
- V. Quomodo Dux VVortislaus suos ad colloquium vocauerit, & ad fidem Christi hortatus sit.*
- VI. Quomodo Vdalricus Presbiter, & Albinus interpres Hologast ciuitatem adierint, & de periculo euaso.*
- VII. De causa inquisitionis eorum.*
- VIII. De periculo Clericorum in eadem ciuitate, & de vno ad templum confugiente.*
- IX. De legatis Marchionis Adelberti de Saxonia.*
- X. De seditione sacerdotum idolorum facta.*
- XI. De Mitzlao rectore ciuitatis & de factis eius.*
- XII. De pauore Pomeranorum, & quomodo ab Episcopo liberati sint.*
- XIII. De Vixama insula, & gente barbarissima.*
- XIV. De Vdalrico Sacerdote illuc directo euangelizandi gratia.*

p

XV. De

- XV. De Apostasia Stetinensium, & quomodo Episcopus illuc ire volens, prohibitus sit.
- XVI. Quomodo tandem illuc peruenerit, & qua pericula illic inuenerit.
- XVII. De impietate Sacerdotis impediens Episcopum, & de correcta populi multitudine.
- XVIII. De pueris in plateis ludentibus.
- XIX. De consilio maiorum, & fidelitate Vuirischaridi.
- XX. De insolita piscatura.
- XXI. De incisione Nucea arboris & periculo Episcopi.
- XXII. De profunda inclinatione Adelberti Presbyteri post euasione periculi.
- XXIII. De orationibus pro saluatione pij Ottonis in monte S. Michaelis facta, & de visione Ellenhardi senioris.
- XXIV. Quomodo Stetineses fidei reconciliatos Duci suoreconciliauerit, & de interitu Sacerdotum Episcopi insidiantium.
- XXV. Quomodo Episcopus transitis insidiis Iulinam uenit, & ipsam de apostasia correxerit.
- XXVI. De illuminata ibi caca muliere.
- XXVII. De filio lunatico militis in papilione reliquiarum liberato.
- XXVIII. De alio milite phrenetico liberato.
- XXIX. De Boccheo Presbytero, & de segete incensa in die S. Laurentij.
- XXX. De rupta societate Ruthenorum propter fidem Stetinensium, & de Archiepiscopo Danorum.
- XXXI. De bello inter Ruthenos & Stetineses, & de uictoria Stetinensium.
- XXXII. De reuocatione S. Ottonis per Lotharium regem Romanorum.

DE APOSTASIA
DVARVM CIVITATVM IVLIN
ET STETIN, ET DE VLTIONE DI-
NA SUPER EOS FACTA.

CAPVT PRIMVM.

VM infatigabilem Domini ac Patris nostri pij Ottonis Episcopi affectum, quo gloriam & cultum Christi non solum in Teutonicis, sed & in remotis Barbarorum finibus euangelizando propagauit, assidua meditatione reuoluerem, nefas iudicauim tam laudabilia eius gesta infructuoso regi silentio; unde, non presumptionis, sed potius intimæ charitatis spiritu ductus, de secundo eius Apostolatu in Pomerania, sicut fidelis cooperator ipsius * Vdalricus Presbyter S. Aegidij mihi innotuit, scripto tradere curauim. Nam de primo aliàs scriptum est. Legat ergo qui voluerit; inuitum & fastidientem nemo legere compellit.

*Ebbo,
Hec non habetur in edit.
Causis.*

* De quo Andreas in præfat. huius operis.

Beatissimo Patre nostro Ottone, post primum gentis Pomeranicæ Apostolatum ad sedem propriam feliciter reuerso, duæ ex nobilissimis ciuitatibus, id est *Iulin & Stetin*, inuidia diaboli instigante, ad pristinas idololatriæ sordes redièrunt, hac videlicet occasione. Iulin à Iulio Cesare condita & nominata, in qua etiam lancea ipsius columnæ miræ magnitudinis, ob memoriam eius, infixæ seruabatur, cuiusdam idoli celebritatem initio æstatis maximo cõcurso & tripudio agere solebat. Cumque verbo fidei & baptismi lauacro vrbe mundata, per beatum Pontificem idola maiora & minora, quæ in proparulo

*Qua de causa Iulina & Stetina à fide defecerunt.
Iulina à Iulio Cesare condita.*

p 2 erant,

erant, ignibus conflagrare cepissent, quidam stultorum medicas idolorum statuas, auro & argento decoratas, clam furati, penes se absconderant, nescientes quale per hoc Urbis suae operarentur excidium, sicut & infelix Achan, qui, Hierichuntina Vrbe subuersa, auream regulam quinquaginta siclorum cum pallio coccineo, & ducentis argenti siclis furatus est, indeque grauem caelestis irae vindictam, & Iudaicae plebis vidit ruinam.

Nam ad praedicti idoli celebritatem cum provincialibus solito feruore concurrentibus, ludosque & comestiones multiformi apparatu exhibentibus, ipsi dudum absconditas simulacrorum effigies populo inani laetitia resoluti, praesentantes, eos ad antiquum paganizandi ritum impulerunt, statimque per hoc diuinæ correptionis plagam incurrerunt. Si quidem ludis & saltationibus, paganico more, omni populo occupato, subito ignis Dei cecidit è caelo super Apostolicam ciuitatem, tantaque violentia tota Vrbs conflagrare cepit, ut nemo quippiam de rebus suis eripere valeret, sed animas tantum suas saluare cupientes, fugam pernicii seruiens incendium vix euaderent. Tandem verò, vrbe sua ignis atrocitate deleta, reuersi, inuenerunt Ecclesiam S. Adelberti per Apostolum suum Ottonem illic in medutalio propter raritatem lapidum, firmo lignorum tabulato constructam, ex media parte flammarum vaporibus absumptam: sed mirum in modum sanctuarium, quod viliori schemate, id est, arundineto contentum fuerat, subter habens pannum lineum oppansum, propter vermiculos ab altari arcendos, omnino ab ignibus intactum remanserat. Quo ingenti viso miraculo, tota plebs in laudem Dei summa clamoris exultatione personabat, asserens procul dubio verum hunc esse Deum, qui in tanta ignis violentia, quae etiam lapides comminuerat, arundinetum suo altari oppansum reseruare potuerit illa sum: sicque, aduocatis Sacerdotibus Christianis, publicam egere poenitentiam, & abiuratis penitus idolis, vrbeque sua, prout poterant, reaedificata, iugo Christi ceruices suas alacri deuotione submiserunt. Hoc modo diuinæ correptionis plaga salutem in terra eorum est operata.

Secria

1077.

Vlto diuin. in
Apost. 1077.

Ecclesia S. A-
delberti media
ex parte flam-
mis absumpta.

Ingens mira-
culum.

Sterin verò amplissima ciuitas, & maior Iulin, tres montes ambitu suo conclusos habebat; quorum medius, qui & altior, summo paganorum Deo, *Trigelus* dictus, * *tricapitum* habebat simulacrum, quod aurea cidari oculos & labia contegebat, afferentibus idolorum sacerdotibus, ideo summum Deum tria habere capita, quonia tria procurat regna, id est celi, terræ & inferni: & faciem cidari operire pro eo, quod peccata hominum quasi non videns & tacens dissimularet.

* *Trinum capitum* & *el tri cepi*.
Triglass.

Hac itaque potentissima ciuitate ad veri Dei agnitionem per beatam Præsulem adductâ, delubra idolorum flammis erant absorpta; duæque Ecclesiæ, vna, in monte * *Trigelai* sub honore S. Adelberti; alia, extra ciuitatis mœnia, in veneratione S. Petri, erant excitatæ: & ex hoc sacrificia, quæ copioso apparatu & diuitiis, sacerdotibus fanisque idolorum exhibebantur, nunc Ecclesiæ Christi vindicabant: vnde commoti sacerdotes, & prioris pompæ delicias quotidie sibi decrescere videntes, occasionem quærebant, vt populum ad idololatriam, quæstus sui gratiâ, reuocarent. Accidit ergò mortalitatem magnam ciuitati superuenire, & requisiti à plebe sacerdotes, dicebant; abiurationis idolorum causa hoc eos incurrisse, omnesque subitò morituros, nisi antiquos Deos sacrificiis & muneribus solitis placare studerent. Ad hanc vocem statim conuentus forenses aguntur, simulacra requiruntur, & in commune profanus sacrificiorum ritus ac celebritas repetitur: Ecclesiæ Christi ex mediâ parte destruuntur. Cumque ad sanctuarium plebs furibunda venisset, non ausa ulterius progredi, summum idolorum Pontificem sic tumultuoso strepitu alloquitur.

Sacrificul. Est nunci famē mētuentes. populū ad defectionem sollicitant.

Ecce, quod nostrum erat, executi sumus, tuum est istud caput & culmen *Teutonici Dei* pro officio suo aggredi & profanare. Ille autem, arrepta securi, cum altius dextram librasset, subitò dirigit, & resupinus corruens clamore lamentabili dolorem suum protestatus est. Accurrens vulgus causam doloris requirit. At ille grauiter ingemiscens; heu, prò dolor, inquit, quantæ potentæ, quantæ fortitudinis est *Teutonicus Deus*, & quis resistet ei? Ecce ego, quia sacraminis eius ædem

Tumultuantis plebis ad profanum Popanoratio.

Punitur impij sacrificia.

contingere præsumpsi, quomodo percussus sum. Illis verò attonitis, & quid agerent, inquirentibus; Pontifex eorum: Aedificate, ait, hic domum Dei vestri iuxta ædem Teutonicæ Dei, & colite eum pariter cum Diis vestris, ne fortè indignatus interitum huic loco quantocyus inferat; qui præcepto eius paruerunt, & vsque ad reditum piissimi Apostoli sui Othonis in hoc errore permanserunt.

Deliberatione VVirtschachi, & de periculo maris eodem liberato.

CAPVT SECVNDVM.

Ed interim nõ destitit diuinæ pietatis prouidentia, quæ semper conuersionem errantium desiderat, paterna eos lenitate redarguere, per quendam potentissimum de ciuibus suis VVirtschachum nomine, mirabiliter ab hostium captiuitate & maris periculo liberatum, quod nullatenus silentio pretereundum est; maximè eum per absentem licet beatissimum Pomeranicæ gentis Apostolum, tam euidentis miraculum Christi operati sit dignatus. Siquidem orientalis est regio Barbarorum Pomerania, habens ex latere prouinciam Danorum, mari interiacente; tantaque est maris latitudo vtramque diuidens regionem, vt qui in medio nauigans serenissima die positus fuerit, vix prouincias has ad instar minimæ nubis considerare valeat.

Vide edit. Casp. cap. 13.

VVirtschachus ciuis Stetinensis diuissimus.

Captus à Danis.

Hic itaq; ciuitatis Stetinensis gloria ex diuitiis inter suos opinatissimus, frequenter in prouinciam Danorum nauigare, & prædam ex ea agere solebat: sicut & illi è contra in Pomeraniam crebras incurfiones piraticas faciebant. Sed eo tempore, quo ciuitas sua apostasiam, vt prædiximus, incurerat, idem præpotens vir VVirtschachus, copioso sex nauium apparatu, Danos sibi infensos petebat; & non præuisas incidens infidias, cum omnibus suis captus est; sociisque crudeliter

litter strangulatis, ipse solus carceri traditur, collo, pectore, manibus, pedibusque graui catenarum nexu, quæstus duntaxat gratia, compeditus.

In hac arctissima reclusionem positus, singulisque momentis, quando ad mortis atrocissimum supplicium traheretur, suspectus, piissimi Apostoli sui memoriam reuoluere cepit, à quo ipso dudum de sacro Christi fonte susceptus erat, & salubri lacrymarum imbri perfusus, hanc supplicem Domino ex omnibus cordis medullis profudit orationem: *Domine Deus omnipotens, qui nos ad cognitionem nominis tui per os sancti Patris nostri Ottonis Episcopi venire tribuisti; miserere & succurre mihi in hac tribulatione, per eius beatissima merita, qui me licet indignum de sacro nauæ regenerationis lauacro suscepit, vt, si vera sunt omnia, quæ ex ore eius de tua inestimabili pietate audiui, nunc in tam horrenda mortis imagine positus experiar, & tuo munere absolutus, deinceps ab hac piratica inuasionem desistam, tuæque religioni debita deuotione iugiter inheream.*

Hæc cum dixisset, ex multa mæroris & inedia defecione in somnum resolutus est, continuoque dilectum Apostolum suum Ottonem cernit Pontificali infula redimitum adstare, & virga pastorali latera dormientis pulsare. Qui attonitus & præ gaudio lacrymans, hac flebili voce eum compellat. O Pater sancte, ô serue Dei viui, quise sic inopinatum his appulit oris? At ille; *propter te, inquit, veni: surge quantocius, & sequere me.* Cui captiuus: *quomodo, ait, Domine pater surgam tantis catenarum nexibus irretitus?* Tunc Pater benignus, signo Crucis edito, erexit eum, statimque vincula eius, cælesti virtute, dicto citius, soluta ceciderunt in terram. Cui seruus Domini: *Ecce, ait, absoluit te Christus, cui credidisti. Memento, vt, cum redieris in terram tuam, omnibus ciuibus tuis legationem meam proferas. Grauem quippe offensam Dei incurrerunt pro eo, quod cultu eius neglecto, prisca idololatria sordibus se polluerent veriti non sunt: & nisi quantocius respiscant, cælestis ira vindictam aut hic, aut in futuro seculo multipliciter incurrant.* His dictis euauit ex oculis eius.

At ille concitus egrediens, cursu rapidissimo venit ad mare. Sed, quid ageret, dubius intra semetipsum variis cogitationibus æstuabat dicens: *Ecce Deus per merita beatissimi patris mei*

Otto-

Oratio eius ad Deum.

S. Otho appareret VVartschabo.

Liboratur ex Vinculis ape S. Othonis.

*Diuinitus of-
fertur ei nauicula.*

Othonis absoluit me: sed quomodo tanta maris spatia sine nauis transibo? Hæc animo voluens in tetra noctis silentio, aspicit modicam coram se nauiculam littoribus sine vectore appulsam, in qua non nisi vnus homo gnarus & exercitatus in his, vehi posset: quam sine cunctatione ingressus, pelago se committit, sola fide munitus, & hæc secum reputans: *Satius duco in profundo mari, si sic necesse est, introire, quam denudò cruentas hostium manus incidere: qui, si me, quod absit, in hoc littore comprehenderit, nouis & inauditis cruciatibus laniatum crudeliter strangulabunt.*

* Interire.

*Sine remige
transfertat.*

Venit Stetinæ.

*Liberationis
sua modum ex-
ponit.*

Sed adscendente eo in nauiculam statim Dominus ventum validissimum misit in mare, qui eum sine mora ad litus Stetinensis ciuitatis sine remige perduxit. Egressus ad terram, cum lacrymis Deo omnipotenti, & beatissimo Patri suo Ottoni debitas gratiarum actiones exsoluit, maximoque ciuium suorum gaudio & admiratione susceptus, omnem iacturæ & ereptionis suæ ordinem eis exposuit: qui etiam in testimonium miraculi huius, nauiculam ipsam in portâ Urbis introitu suspenderunt. Sed à malis incitati sacerdotibus, legationem pij Doctoris sui spreuerunt in eodem errore durantes, quoad vsque Præsul ipse denudò eos visitans, ad viam veritatis reuocaret. Quod, quo ordine factum sit, subsequens narratio declarabit.

De secunda profectioe S. Othonis ad Pomeranos Apostatas.

CAPVT TERTIVM,

Ebbo.

gitur electus Dei Pontifex audiens inimicum bono semini zizania supereminasse, non est passus Stetineses claudicare in duas partes, Domino & idolis seruiendo; sed, petita benedictione à Domino Apostolico Honorio, & serenissimo Rege Lothario, Barbarorum fines rursus adire disposuit, tam pro Apostatis ad sinum Ecclesiæ reuocandis, quam etiam pro alia gente, videlicet

*Anno Christi
1128.*

deficit *Noim* dicta, quæ necdum nomen Christi audierat iugo fidei subigenda.

Præparatis itaque paterna prouisione abundanter vitæ necessariis, pluribus etiam verbi ministris & cooperantibus, religione & industria pollentibus, accitis, in Cœna Domini sacratissima, mox post confessionem Chrismatis & Missarum solennia deuotè peracta, ieiunus ac sandaliis, sicut altari adfiterat, ornatus, elato Crucis vexillo, iter prædicationis arripuit, iuxta quod scriptum est; *quàm speciosi pedes Euangelizan-*

tium bona.

Omnibus ergò filiis suis amantissimum patrem lacrymis prosequentibus, & prospera ea supplici affectu imprecantibus, ipse fide armatus, & galea salutis munitus ciuitatem inimici expugnare ac destruere aggressus, primam mansionem habuit in curia Babenbergensis Ecclesiæ, quæ Grouze dicitur, vbi authenticum *Mandatum suis, more solenni, celebravit. Sequenti verò die post officii & sepulturæ Domini celebrationem, inde digressus ad urbem antiquam, vocabulo Kirchberg deuertit: vbi Sabbathum sanctum Paschæ & ipsam Dominicæ Resurrectionis diem summa deuotione peregit. Feria secunda Paschæ monasterium nouiter à se constructum Regenherstorf expetiit, quod & feria III. Paschæ in honore S. Ioannis Baptistæ debita cum veneratione dedicauit, multum se iterque suum beato Ioanni, intimo Patrono suo, commendans.

Post hæc tota Paschali hebdomada, in possessionibus Ecclesiæ Schidingen & Mucheln, pro necessariis vitæ sumptibus aggregandis, occupatus, insignem illam Saxoniz metropolim Magdeburg adiit, vbi à dilecto suo *Noriperto Archiepiscopo honorificè susceptus est. Sed quia semper gloriam sequitur æmulatio, idem Archiepiscopus cernens eum de tam longinqua regione ad officium prædicationis superuenire, & pudore actus, quod ipse in ciuitate gentium Barbararum posset, nihil tale aggredi præsumpsisset, inuidia stimulâte, pium doctorem aliquandiu retardare voluit. Sed ipse feruens in spiritu, nullatenus à bono proposito reuocari potuit.

Itaque

*Altera S. Otho
nis in Pomerania
profecio.*

Rom. 10.

** Intelligit pe-
dum lotionem
die Cœna Do-
mini feri con-
suetam.*

* Norberto.

** Havelber-
gensis.
† Episcopium.*

*Solenitas Eth-
nica. Desflo
Gerouito infra,
cap. 8. forte le-
gendum Hero-
uito.*

*S. Otho Domi-
num loci obiur-
gat ob toleratā
idololatriam.*

*S. Othonis con-
cilio ad Havel-
bergenses.*

*Fructus concio-
ni.
Munera data
VVitikindo.*

Itaque petita ab eo benedictione, postera die, * Abelber-
gensem † Episcopatum petiit, quod tunc paganorum crebris
incurSIONibus ita destructum erat, vt Christiani nominis vix
tenues in eo reliquiae manserint. Nam ipsa die aduentus eius
ciuitas vexillis vndique circum posita, cuiusdam idoli Gerouiti
nomine celebritatem agebat. Quod vir Domini vt aduertit,
corde tenus pro tali errore compunctus, vrbis mœnia ingredi
recusauit. Sed, ante portam consistens, VVitikindum eius-
dem loci Dominum, accersiuit; & cur hanc idololatriam ex-
erceri pateretur, obiurgauit: qui protestatus plebem Archie-
piscopo suo Noriperto rebellem, eò quòd duriori seruitutis
iugo eam subiugare tentaret, nullo modo cogi posse fateba-
tur, vt ab eo doctrinæ verbum susciperet. Sed prius mortis
occasum, quàm seruitutis huiusmodi onus subire paratam
esse. Ideò verò idem VVitikindus supplicabat Episcopo, vt
eidem ciuitati errorem suum pandere ne abnueret, dicens;
monitis eius multo ardentibus plebem, quàm Archiepiscopi
sui iusionibus obedire: qui stans in edito ante portam ciui-
tatis; omni populo coadunato, Verbum salutis prædicabat,
& abdicationem huius sacrilegæ celebritatis facillè apud eos
obtinuit, protestantibus, etiam, baptismi gratiam sub alio
Archiepiscopo prompta voluntate suscepturos. Pius verò
prædicator eidem VVitikindo magnam auri quantitatem &
coniugi eius Psalterium preciosum, solita vsus benevolentia
tribuit: ibique diuersa itineri necessaria cum triginta plau-
stris comparauit.

Deinde à VVitikindo exquirere cœpit, si ducatum sibi per
regionem suam, sicut in Merseburgensi oppido, coram glorio-
sissimo Rege Lothario ei sponderat, præbere paratus esset:
qui abnuens, respondit, eum per terras hostium suorum pau-
lo post transiturum, ideoque ducatum ei præbere non posse,
ne fortè satellites sui ab eisdem hostibus capti & iugulati in-
terirent. Tum Pater amabilis, fortissima Dei manu super se
inuocata, cœpti itinervis cursum aggressus est.

Erat illic vastissima silua, quâ diebus quinque transmissâ,
venit ad stagnum miræ longitudinis, vbi homuncionem par-
uæ

tra insidentem nauiculæ contemplatus, copiosam ab eo piscium multitudinem comparauit; sed ipse, mirum dictu, argento multo, aliisque speciebus sibi propositis, nihil precij, nisi tantum sal accipere consensit. Dicebat enim se septennio panem non gustasse, sed piscibus tantum & aqua stagni illius vitam alere inopem. Siquidem capta à Duce Poloniæ Prouinciâ, ipse cum vxore sua fugiens, securi & ascia sua assumptâ, paruam in medio stagni ipsius planitiem inuenit: ubi ædificata domuncula, securè habitabat, tantamque siccatorum piscium multitudinem æstiuo tempore congregabat, vt tota hieme superabundaret: quibus etiam condiendis non paruam salis quantitatem à bono prædicatore coëmit.

*Piscator pro
Sondriu pisci-
bo salem petiit,
repudiatis nū-
mis; Et qua-
re.*

Erat etiam illic barbarorum natio, quæ *Morim* vocabatur. Hæc, auditâ beati Præsulis opinione, vtrò se fidei Sacramentis ab eo imbui expetebat: sed ipse vt vir prudens & sagacissimi ingenij, ad Noripertum, Archipræsulem suum, eos dirigebat, dicens; illicitum esse super alienum fundamentum ædificare, se potius ad remotiores gentes, edicto Domini Papæ & literis VVortizlai Ducis Pomeraniæ euocatum. At illi; Magdeburgensem se nolle sequi protestantes: quia grauisimo seruitutis ingo eos opprimere niteretur, ei, tanquam pio Dei seruo ceruicem cordis humiliter submittere, & dictis eius per omnia obedire pollicentur. Quorum deuotionem intuens, benignè respondit, se quidem interim ad gentes sibi commissas tendere; sed post eorum conuersionem, si in hac voluntate persisterent, auctoritate & permissu Domini Papæ, atque voluntate & consensu Noriperti Archiepiscopi, eos impigrè visitaturum.

*Saxones subie-
ti Archiepisco-
po Magdebur-
genſi petunt ba-
ptismum à S.
Orhone.*

De aduentu eius ad urbem Timinam,
& de apparatu bellico.

CAPVT QVARTVM.

Ebbo.
Dāmmīn.
Damina seu
Demina.

Luticenses op-
pugnant Timi-
nam.

Implorant opē
Ducis Pomerā-
nia.

Timinenses ser-
uatur adue-
ntu S. Othonis.

Posunt timo-
rem.

Timinenses oc-
currunt S. O-
thoni.

Figit tentoria
ante portam.

Vide lit. 3. cap.
3. Vita a Cansf.
edit.

Egitur veniens ad Urbem Timinam maximum illic belli apparatus hostilemque Luticensium incurfionem reperit. Nam Luticenses, quorum ciuitas cum fano suo, à gloriosissimo Rege Lothario, zelo iustitiæ, nuper erat igni tradita, urbem Timinam vastare, ciuesque eius captiuare nitentur: sed ipsi eis vtiliter resistentes VVortizlai Ducis auxilium requirebant. Dux verò beato patri nostro aduentum suum illic præstolari mandauerat, quem etiam per biduum, non sine periculo captis sui intra hostiles discursus expectabat. Ipsa verò die aduentus Præsulis eximij, Timinenses ante portam conuentus forenses agebant. Sed quia ciuitas in valle posita erat, ipso de montibus cum tam copioso triginta plaustrorum apparatu descendente, plebs omnis tumultuoso hoc perterrita sonitu, hostiumque cuneos super se arbitrata irruere, urbem quantotius ingredi, seque ad resistendum præparare molitur.

Appropinquante seruo Dei, nihil armorum in circuitu eius, sed potius vexillum Crucis deprehendit, statimque pium Ottonem, fama apud eos celeberrima vulgatum, agnoscentes, alacri deuotione occurrunt, mœniaque ciuitatis intrare deposcunt, qui renuens urbem idololatriæ sordibus pollutam ingredi, ante portam, fixis tentoriis, habitabat; interimque accersitos ad se primates plebis ad fidei Christianæ & lauacri salutaris gratiam, mira prædicationis dulcedine, prouocabat. Sed antiquus hostis cernens illic Dominica lucra, suaque detrimenta succrescere, inuidiam ergà Dei famulum habitam celare non passus est: sed immisso quodam fallaci terrore, eum à finibus illis propellere nisus est. Sequenti enim nocte, Dux Pomeraniæ in auxilium Timinensium cum duobus exercitibus, id est, nauali & equestri superuenit: & equestris exercitus prior occurrere debuerat, sed ventus rapi-

disimo cursu nauim impellens, celerius litori appulit. Equestris verò exercitus postea veniens, sociamque turmam, quam se tardè securam sperabat, illic inueniens, suspicatus est hostilem cuneum se incurrisse, eò quòd tetra noctis ingrueret caligo; statimque clamor confusus & tumultus importabilis utrimque exoritur; vniuersus pij Præsulis comitatus nimio terrore percussus, ad fugam semet inuicem cohortantur, affirmante Domino Albino, interprete Viri Dei, paganorum Luticensium adesse cateruam, & iam cæde miserabili Duces exercitum laniare.

Albinus Interpres S. Othonis.

Doctor verò eximius eundem Albinum, religiosum Presbyterum, illuc celeriter pro inuestiganda rei veritate transfinit: qui flumini concitus se iniiciens, eò quod natandi peritus esset, pacata iam omnia reperit, quia exercitus illi ciues se tandem recognouerant, & diabolico errore se præuentos asserbant.

Dux autè Vuortizlaus de aduentu pij Pastoris vltra quam credi potest gratulatus, mandat ei sine mora, in vltiorem sibiripam occurrere, dicens: diuini esse miraculi, quod biduo ibi inter tam crebras hostium discursiones illæsus per mansit. Et re vera, nisi validissima Dei protectione, tanquam scuto inexpugnabili, obumbratus fuisset, cum omni suo comitatu, nullo resistente, interisset.

Gaudium Ducis Pomeraniae ob presentiam S. Othonis.

Mox autem, vt terris dies est redditus, Dux cum exercitibus suis rebellium Luticensium terras inuadens, cuncta ferro & igne vastat. Ad vesperam verò magna præda onustus rediens, charissimum sibi Patrem Ottonem debita cum reuerentia Vnoim perduxit; vbi opportunam manendi & prædicandi quietem habebat; statimque in festiuitate Pentecostes generale Principum Regni sui colloquium in eodem loco indixit, vbi conuenientibus Timinensis ciuitatis, aliarumque Vrbiu primoribus, sapienter eos ad suscipiendum Christianæ fidei iugum prouocabat. Ipse enim in pueritiâ suâ captiuus erat in Teutonias regiones abductus, atque in oppidò Merseburgensi baptismi gratiâ consecutus: Sed, inter paganos viuens, ritû Christianæ legis exequi non poterat, ideoque gentē, cui præerat, fidei iussubiici, ardentè desiderabat.

Idem.

Qualiter Dux Uuortizlaus suos ad colloquium vocauerit, & ad fidem Christi exhortatus sit.

CAPVT QVINTVM.

Oratio Ducis ad suos subditos.

Onfidentibus ergo Principibus, Dux ita exorsus est: Cernitis dilectissimi, quomodo Pater hic beatissimus etiam canicie venerandus pro salute vestra, omnem gloriam & magnificentiam, quam apud suos habebat, reliquerit, & cum periculo capitis sui longinquas sibi ignorasq; adit regiones, nec propriis sumptibus, nec canis suis, pro Dei amore, parcens, sed in morte animam suam ponens, ut vos a morte ad vitam reuocaret; arduam, difficilemq; nimis hanc peregrinationem subire non dubitavit. Antea quidem multi verbum Dei his partibus annuntiantes venerant, quos instinctu Satanae occidistis, quibus etiam nuper vnum crucifixistis, sed ossa eius, Capellani, Domini mei Episcopi, digna reuerentia colligentes, honorifice tradiderunt sepulturae.

Fraoneses interfecerunt nonnullos; Et angelij praedicatores.

* Legatus Quis & quantum Otho Episcopus.

Hunc autem reuerendissimum Dominum meum Episcopum, sanctissimum, celeberrimum ubiq; vulgatum; non sic tractare debetis, nec potestis, quia * Misus est Papa, & dilectus Domini nostri Lotharii Regis inuictissimi. Nam & ipse Romani imperij Princeps, & cuncti primates, loco Patris eum venerantes, consilium eius per omnia obedire satagunt. Vnde sciatis procul dubio; quia, si quidquam molestiae aut controuersiae ei a vobis irrogari Dominus Rex audierit, sine mora cum exercitu superueniens usq; ad internecionem delebit vos, & terram vestram. Non est meum ad hanc vos religionem cogere, quia, ut ex ore Domini mei Episcopi audiui, non vult Deus coacta seruitia, sed voluntaria. Quapropter vnanimi consilio inter vos seretis conuenientes, salutis vestrae causam agite, & quali deuotione hunc reuerendissimum Dei seruum, vestrumq; Apostolum suscipiatis, in commune decernite.

Audita oratione Ducis deliberant, quid facto opus,

His auditis, Principes, & natu maiores opportunum huic colloquio locum petentes, diu multumque ancipiti sententia nutabundi oberrabant, praecipue sacerdotibus idolorum, quastus sui gratia, contradicentibus: sed pars sanioris consilij affirmat.

affirmabat, infinitæ nimis esse insipientiæ, cum omnes circumiacentium nationum prouinciæ totusque Romanus Orbis Christianæ fidei iugum subierit, se velut abortiuos, gremio sanctæ matris Ecclesiæ abalienari, meritoque diligendum Christianorum populum, qui per tot annorum curricula eos sibi rebelles pertulerit, patienter expectans conuersionem eorum; nimisque verendum, si amplius iugum eius detreuerint, cælestis iræ importabilem sese vindictam incur-rere.

Tandem diuinâ præueniente clementiâ, vnanimiter cultum idolorum abdicarunt, & fidei iugo colla submittentés, Idololatriam deserunt. baptisimi gratiam flagitare cœperunt. Quo audito, pastor piissimus flens præ gaudio, positisque genibus, intimas Deo gratiarum actiones exsoluit.

*Quomodo Udalricus Presbyter, & Albinus
interpres * Hologost ciuitatem adie-
runt, & de periculo euaso.* * VVolgast.

CAPVT SEXTVM.

Mox igitur in eadem ciuitate baptizatis Principibus vniuersis, binos & binos è Presbyteris sibi adherentibus, ad alias vrbes, ante faciem suam, præmisit, vt populo conuersionem Principum, suumque aduentum denunciarent. quorum duo, id est, Udalricus religiosus Presbyter S. Aegidij, & supra dictus Albinus, interpres viri Dei, opulentissimam ciuitatem Hologost dictam, adierunt, vbi à matrefamilias, vxore scilicet Præfeti vrbis, honorificè suscepti sunt, ita vt pedes eorum summa humilitatis deuotione lauaret; statimque, mensâ appositâ, copiosissimis eos dapibus reficeret, mirantibus eis & admodum stupentibus, quod talem in regno diaboli humilitatis & hospitalitatis gratiam meruissent.

Ebbo.
Vita à Canis-
dit. lib. 3. c. 5.

Quam huma-
niter VVolgast
excepti fue-
rint.

Tandem

* *Vsdom.*
Albanus caus-
am aduentus
pandit.
Mulier pro pa-
uere corruit.

Causa huius
rei.

Tam decretum
fuerat, ut tru-
cidarentur.

Abconduntur
in adibus fami-
na.

Plebs furens
impetum facit
in ades.
Qua elusare-
asit.

Tandem finita refectione, Dominus Albinus matremfamilias secretius alloquens, indicauit ei causam aduentus sui, & qualiter ad colloquium * Vznoim habitum cuncti Principes, abdicatis idololatriæ fordibus, Christi gratiam induerint. Hæc illa audiens, adeo expauit, ut terra procumbens diu semianimis remanserit; quam in aqua refocillatam Dominus Albinus requirere cœpit; cur Dei gratiam adeo exhorruisset; cum magis latari debuerit, quod Deus visitauit plebem suam mittendo ei tam idoneum Verbi ministrum. At illa, non pro hoc, ait, obstupui, sed magis pro nece vestra, iam iamq; imminente, contremuit cor meum. Nam magistratus ciuitatis huius cum omni plebe propositum habet, ut vbicumq; apparueritis, sine retractatione occidamini: & hæc domus mea semper quieta & pacifica omnibus peregrinis superuenientibus hospitalis fuit; nunc vero sanguine vestro cõtaminanda erit re vera. Nam si aliquis magistratum introitum vestrum huc deprehendit, hac hora domus mea obsidione vallabitur; & ego infelix, nisi vos tradidero; igni, cum omnibus meis concremabor:

Ascendite ergo in superiora domus meæ, ibique latitate. Ego ministros meos cum exuiis vestris atque caballis ad remotiores villas meas dirigam, ut, si venerint inquisitores, libere vos excusare possim, cum nec indumenta vestra, nec caballi apud me deprehendantur. Illi verò piæ eius prouisioni gratias agentes, fecerunt ut docti erant: statimque ministris caballos eorum & vestes abducentibus, post modicum plebs furibunda irrupit, omniaq; scrutantes, peregrinos illic ingressos violenter ad mortem expetebant. Quibus materfamilias, fateor, ait, domum meam ingressi sunt, & sufficienter refecti velociter abierunt; & ego, qui vel vnde essent, aut quò tenderent, explorare non potui. Sequimini autem; & forsitan comprehendetis eos. Illi verò, si, inquit, abierunt, vanum est, eos insequi: sed viam suam pergant; & si denuò hic apparuerint, morti se procul dubio inuoluendos sciant. Et sic inquisitio eorum, Dei nutu, cassata est: seruique Dei Vdalricus & Albinus in solario matronæ illius, velut alterius Raab, absconditi latuerunt.

De causa inquisitionis eorum.

CAPVT SEPTIMVM.

DOrro fama facti repete in vniuersam prouinciam vulgatur, villas & vicos in studia diuersa conscindens, aliis dicentibus, quia bene est; aliis autē dicentibus, quia non: sed magis seductio magnates apprehendit. Ipsi verò sacerdotes idolorum non minima causa huius conscisionis erant, appositi eis, quibus displicebat, quod factum fuerat; sua nimirum lucra cessatum iri non ignorantes, si cultura dæmonum illic aboleretur. Vnde modis omnibus rem præpedire moliti, varia calliditatis suæ argumenta visionibus, somniis, prodigiis & variis terroribus confixerunt. quin etiam in Hologosta ciuitate, quò tūc proximè aduenturus nunciabatur Episcopus, Sacerdos, qui illic idolo ministrabat, nocturno tempore vicinam syluam ingressus, & in loco editiori secus viam, inter condensa fruticum, sacerdotalibus indutus adstabat, & mane summo quendam rusticum derure ad forum gradientem his alloquitur.

*Sesfidus.
Vita à Can. e-
dit. lib. 3. c. 4.*

*Sacrifici Idola-
latrici obstant
conuersioni ad
fidem.*

*Idq; variis
technis.*

*Lepidum com-
mentum cu-
iusdam Popa.*

Heus tu, inquit, bone homo? At ille respiciens in eam partem, vnde vocem audierat, inter virgulta personam candidis indutam, quamuis dubia luce videre cœpit & timere. Et ille; Sea, inquit, & accipe, quæ dico. Ego sum Deus tuus, ego sum, qui vestio & graminibus campos, & frōdibus nemora, fructus agrorum & lignorum, fatus pecorum, & omnia, quæcunq; v-
sibus hominū inseruūt, in mea sunt potestate. Hæc dare soleo cultoribus meis, & his, qui me cōtemnūt auferre. Dic ergò eis, qui sunt in ciuitate Hologosteni, ne suscipiant Deum alienū, qui eis prodesse non possit; mone, vt alterius religionis nuncios, quos ad eos venturos prædico, viuere non patiantur.

Fictus Deus.

Hæc vbi attonito ruricolæ Dæmō visibilis edixerat, ad densiora nemora sese contulit impostor. Rusticus verò: quasi de oraculo stupidus, corruens, pronus adorauit in terra. Deinde abiens in ciuitatem, cœpit annuntiare visionem. Quid plura? Credit populus, iterum atq; iterum circūdantes hominem, eadem sapius narrare cogebant, moti videlicet monstri nouitate.

Rustici stupor.

*Quid viderit,
nunciat.*

*Populo iam cō-
citato admi-
scet se ipsemet
impostor.*

*Populum in il-
lusionē confir-
mat.*

*Psalm. 63.
Decreta con-
tra S. Othonem
& comites.*

Seftidm.

*Populum cōtra
comites S. Otho-
nis cōgregatur.*

tate. Postremò, ac si nescius omnium, aduenit Sacerdos, indi-
gnationem primò simulans, quasi de mendacio, deinde atten-
tius audire, & obtestari cœpit hominem, vt vera tantum nar-
rans, nullo figmento populum sollicitaret. At ille, vt erat rusti-
cane simplicitatis, manus tendere, oculos ad cælum leuare,
magnisq; iuramentis & forti protestatione rem ita se habere
asserens, etiam locum ipsius apparitionis se ostensurum polli-
cetur. Tunc Sacerdos conuersus ad populum, vanè suspirans:
En hoc est, inquit, quod toto anno dicebam. Quid nobis cum
alieno Deo? quid nobis cum religione Christianorum? Iustè
mouetur & irascitur Deus noster, si post omnia benefacta eius
stulti & ingrati ad alium conuertimur. Sed ne iratus occidat
nos, illis irascamur, & occidamus eos, qui nos seducere veniunt.

Quod dictum cum placuisset omnibus, firmauerunt de-
cretum, vt, si Otto Episcopus, vel quispiam de societate eius
ciuitatem intraret, sine mora occideretur. Item, firmauerunt suis
sermonem, nequam scilicet, vt si nocte vel clam intrantes quisquã
recto reciperet, simili sententiæ subiaceret. Et hæc agentes,
multis opprobriis, & verborum iniuriis religionem nostram
blasphemantes deridebant.

*De periculo Clericorum in eadem ciuitate, &
de vno ad templum fugiente.*

CAPVT OCTAVVM.

Taque urbem ingressus, Duce fideliter ac strenuè
ad omnia cooperante, semen sparsit Euangelij, &
dura incredulorum corda placidæ prædicationis
vngueto paulatim detumescere faciebat. Interea
quidam de sociis nostris, Vdalricum & Albinum de latibulis
suis emergentes, & iunctos nobis timorè suum referentes de-
riferunt, & quasi eis insultantes securius se habere cœperunt,
& longius à suis digressi, fana etiam idolorum, Episcopo ser-
monem exhortationis protrahente, speculatum vagabantur.

Verùm quidam maligni homines, apud quos radix paga-
nismi adhuc valentius vigeat: En, inquit, isti explorant
quo-

quomodo templa nostra incēdant; & congregantes se in platea, etiam arma portare & fustes ceperunt; & qua transitori videbamur, nobis obuiam stare. Vdalricus autem intuens illos eminens & subsistens; non aduertitis, inquit, hos non sine causa conuenire. Nam & turbulenter se habent; & arma habent omnes: & prioris periculi recordans: Nolo, inquit, toties tentare Deum meum: & conuersus illò, ubi Episcopum dimiserat, redire cœpit; aliis omnibus eum sequentibus, præter clericum quendam, nomine Theodoricum; qui longius ante illos progressus, iam fores delubri tenebat.

*Pedem referunt
Vdalricus &
alij.*

*Vnum ex clericis
ad delubrum
pergit.*

Videntes autem pagani, qui conuenerant, illos arrepta via reuerfos, persequi quidem eos non audebāt; sed ad illum Clericum interficiendum omnes accurrunt. Quo viso, ille aliud, quò declinaret, non habens, fanum ipsum audacter, quamuis exterritus, intrauit. Erat autem illic clypeus pendens in pariete miræ magnitudinis, operoso artificio, auri laminis obiectus, quem contingere nulli mortalium liceret, eò quod esset illis nescio quid in hoc sacrosanctum, ac pagane religionis auspiciū, in tantū, vt nunquam, nisi belli solummodo tempore, à loco suo moueri deberet. Nam vt postea cōperimus, Deo suo ** Gerouito*, qui lingua Latina *Mars* dicitur, erat consecratus, & in omni prælio victores sese, hoc præuio, confidebant.

*Quem plebs
insequitur.
Ipse ad fanum
fugit.
Clypeum arripit.
& eo plebs
fugat.*

** Cramerus
Prædicans lib.
1. Chronici cap.
29. dicit VVol-*

*gastensibus fuisse duo idola:
Herouitum &
Barouitum; hunc
pro Mercurio;
illum, pro Marte
habitu.*

*Videturq; hic
legendum:
Herouito.
Rustici partim
fugunt; partim
obrigescunt.
S. Otho monet
suos, vt caute
agant.*

Clericus autem vir acris ingenij, dum metu mortis in templo huc illucq; diffugeret, telum aliquod vel latibulum quærans, clypeum corripuit, & amento collo iniecit, leuaq; loris inserta, in medium turbæ furentis è ianua prosiliit. Rustici verò prodigialem armaturam videntes, partim in fugam conuersi, partim etiam quasi exanimis facti in terram cadunt. Ille autem proiecto clypeo versus hospitium ad socios currere cepit, & pedibus timor addidit alas. Cumq; anhelans & pavidus ad suos peruenisset, de ipsa huius trepidatione, & eorum, qui præmissi fuerāt, triduana occultatione, apud omnes, præcipue verò apud Episcopum & Ducem, tota nocte illa, iucunda erat narratio. Monuit tamen pius Pater filios suos, & discipulos, propter insidias latētis inimici, vt se circumspectè agerent. Tam diu ergò mansit in loco illo disputans ac suadens de

*Conuertuntur
Hologastenses.*

regno Dei, quousque omnis populus fidei Sacramenta suscipiens, fana sua destrueret, & Ecclesiæ sanctuarium cum altari præpararet. Quod Episcopus consecrans Ioannem Presbyterum eis ordinauit, & vt reliquam Basilicæ fabricam post suum discessum promouerent, admonuit.

*De legatis Marchionis Adalberti de
Saxonia.*

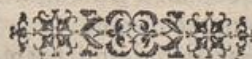
CAPVT NONVM.

*Sefidus.
Edit. Canis.
lib. 3. cap. 8.
Cur. Marchio-
nis Adalberti
pro S. Othone.*

VM ea gerebantur, legati Marchionis Adalberti de Saxonia superuenere opera & statum Episcopi studiosè inquirentes. Marchio enim cum esset amicus valde & familiaris Episcopo, in gente barbara hunc periclitari metuebat. Vnde, si opus haberet, præsidium ei, & opem ferre cupiebat. Affuere simul ipsius Episcopi Oeconomi, & procuratorum nuncij, aurum, argentum, vestes quoque & alia necessaria ei deferentes. Vt enim supra dictum est, licet Euangelium annuncians de Euangelio viuere deberet, ipse nihil horum vti volens, suis se tantum vibus transigebat. Igitur legatos omnes apud se ibi tam diu detinuit, quousque videndo & audiendo discerent, quid de ipsius operibus aut statu referre deberent.

Porro baptizatis omnibus tam viris quam mulieribus totius ciuitatis, ad dedicationem altaris ac sanctuarij iam surgentis Basilicæ, multa exultatione populi, deuotus Præsul accingitur, omni studio & diligentia ipsi facto decorem, & reuerentiam procurans, quatenus de amissione prioris fani, vel celebritatis minimè dolerent melioris solennitatis tripudio, & melioris fabricæ ornamento consolati.

De

De seditione sacerdotum Idolorum facta.

CAPVT X.

Ere vera iucundum erat spectaculum, cum simulacra miræ magnitudinis, & sculptoria arte incredibili pulchritudine cælata, quæ multa boam paria vix mouere poterant, abscisis manibus & pedibus, effosis oculis, ac truncatis naribus, per descensum cuiusdam pontis igni cremanda trahebantur, adstantibus idolorum fautoribus, & magno ciulatu, vt Diis suis succurreretur, ac iniqui patriæ subuersores per pontem demergerentur, acclamantibus: aliis verò sanioris consilij è contra protestantibus: quia, si Dij essent, semetipfos defendere possent; sed cum ipsi taceant, nec de loco, nec fracti moueantur, omni sensu ac vitali spiritu penitus carere probentur.

*Ebbe.**Ingens magnitudo idolorum.**Cremantur idola.*

Sacerdotes verò idolorum seditionem conflare moliebantur, quæstus sui gratia. Nam, vt in Daniele Propheta legimus, quotidie fercula & pocula diuersi generis copioso apparatu simulacris illis vassa mole prominentibus exhibebantur, quæ omnia sacerdotes cum amicis suis clanculò ingressi absumebant.

Dan. 14.

Sed non prætereundum videtur quid miraculi in destructione fanorum ipsorum apparuerit. Subito enim adstante populi frequentia, insolitæ magnitudinis muscæ, quæ nunquam in terra illa visæ sunt, magno impetu ex delubris idolorum proruperunt, & tanta densitate omnem ciuitatis ambitum operiebant, vt pænè lucem diei tetra caligine obducere viderentur: sed & oculos & labra vniuersorum nimia importunitate vexantes, non paruum horrorem adspicientibus abigerebant. Sed cum violentis manuum percussioibus abigerentur, nihilominus tamen diutius insistebant: donec fidelibus laudes Dei concrepantibus, crucisque vexillum circumferentibus, inuisum monstrum portis apertis euolans terram Barbarorum, qui Rutheni dicuntur, pernici velocitate petiit. Vnde, cunctorum sapientum iudicio definitum est,

*Muscæ nunquã antea visæ ex fanis euolant.**Fugantur circumlato crucis vexillo.*

non aliud hoc portenti genus, nisi dæmonum expulsionem præfagire, qui Christianismi coruscantem per novos Doctores gratiam non ferentes, negata sibi in his regionibus mansione, Ruthenos, pagano adhuc errore irretitos, adiere.

De Mitzlao rectore ciuitatis, & de
factis eius.

CAPVT XI.

Sesfidus.

*Edir. Canislib.
3. cap. 9.*

*S. Otho care-
monias dedica-
tionis populo
explicat.*

nter agendum verò, quid ipsa dedicatio, vel, quid singula opera dedicationis significare haberent, rudi populo Antistes exposuit, præcipue verò, ut Mitzlaum ipsius ciuitatis Principem, quem pridem in Pentecoste cum aliis Primatibus Vnoimix baptizauerat, & in eo cæteros erudirer, de omnibus his alioquitur sacramentum dedicationis ad animam cuiusque fidelis pertinere, sufficienti sermone demonstrans, quæ sancti Spiritus templum efficit, vel in cuius corde Christus per fidem inhabitat. Deinde sermonem ad ipsum Principem ex toto conuertens. Tu es, inquit, fili charissime, vera domus Dei, tu ipse hodie dicandus & dedicandus es, omnipotenti Deo, creatori tuo, ut emunis ab omni alieno possessore, ipsius tantum mansio fias, atque possessio. Non ergò impediās dedicationem tuam, fili charissime. Nihil enim prodest istam, quam cernis, domum foris dedicari, nisi etiam dedicatio ipsa ad cordis tui sanctificationem proficiat.

*Mitzlaus ab
Episcopo cupit
instrui.*

*Quid S. Otho à
Mitzlao postu-
larit.*

Ille verò exhortatione compunctus, ait; Et quid est, Pater sancte, quod me iubes facere, ut dedicatio ista in me compleatur? Episcopus autem intelligens adesse spiritum. Ex parte, inquit, fili Domus Dei esse cœpisti: fac, ut ex toto sis. Iam enim idololatriam fide commutasti, baptismi gratiam consecutus. Nunc sequitur, ut fidem operibus exornes, impietates, oppressiones, rapinas, homicidia & fraudes penitus deuita. Postremò, quidquid tibi fieri ab alio non vis, alij

ne feceris. Captiuitates, quas habes, absolue omnes. quod si non omnes, vel eos certe, qui Christiani sunt, tuæ fidei confortes.

Tum ille parum hæsitans; Durum, inquit, mihi est, Pater, dimittere omnes. quia magnis rationibus ac debitis quidam ex eis mihi detinentur. Tunc Episcopus; debita, inquit, pro debitis dimitti & sermo Euangelicus, & Dominica suadet oratio. Sic enim omnium debitorum tuorum apud Deum certam remissionem consequeris, si omnes debitores tuos in eius nomine absoluis. At ille altius ingemiscens. En, inquit, in nomine Domini IESU omnes absoluo, & secundum verbum tuum dimissis peccatis meis, dedicatio ista hodie in me compleatur. Et vocans ministrum, qui super captiuos erat, omnes dimitti præcepit.

Erat autem inter eos adolescens nobilis filius cuiusdam potentis de *Datia. Iste, absolutis aliis, in cauea quadam subterranea vincus cippo & caternis tenebatur, eo quod Pater eius quingentarum librarum debitor hunc vadem posuisset. Cumque de absolute captiuitatum, de obedientia & religione Mitzlai Principis multa esset tam populo, quam Episcopo, & omnibus, qui aderant, in Domino exultatio, & ad consummationem dedicationis ministri ac sacerdotes alacriter festinarent, & necessaria præpararent, habitis omnibus, vas cum cineribus, quod ad aram positum erat, inueniri non potuit: cumque ministri commissionem salis & vini & cinerum facturi, de non inuentis cineribus turbarentur; Vdalricus sacerdos correpta concha vicinas domos vnam vel duas scrutatus, in eis cinerem non inuenit. Deinde ad tertiam currens, cryptam quãdam subterraneam, in qua prædictus adolescens in abditiore parte claudebatur, intrauit. Sed captiuus per fenestram manu porrecta, & sonitu facto, currentem sacerdotem ad se vocat, rogans, vt pro sui liberatione, Episcopo significet.

Sacerdos verò correptis cineribus properanter ad Ecclesiam rediit, & opperienti Episcopo, aliisque fratribus, de illo captiuo insinuat. Episcopus verò, quamuis misericordia mouere-

*Tergiuersatæ
Mitzlai de
captiuorū di-
missione.*

*Instat Episco-
pus.*

* Dania.

*Adolescens Da-
niæ captiuus.*

*Supplicat Vdal-
ricus sacerdoti
pro liberatione.*

*Vdalricum rem
deferat ad Epi-
scopum.*

ueretur; tanta, inquit, præstitit nobis, vt amplius eum graua-
re rogando non audeam: tamen, ne gaudium festi huius ali-
qua ex parte claudicet, super huius quoque miseria Dei mise-
ricordiam inuocemus: & conuersus ad Orientem cum mini-
stris, quasi hora vna preces fudit ad Dominum. Deinde sa-
cerdotibus ait: seorsum accipite Mitzlaum, & quàm mode-
stius potestis, super hoc verbo exhortamini. Quod cum
facerent; Mitzlaus ait; in hoc vno homine parcat mihi ve-
lim prudentia vestra. Nam pater eius maioribus mihi de-
bitis adstrictus est, quàm vt gratis absolui possit. Sufficiat
vobis, quod tantos absolui. Tunc illi, re vera, inquit, mul-
tum est, quod fecisti. Miratur hoc Dominus Episcopus: mi-
ramur & nos. Nec in longo tempore à Christianis tale quid in
terra nostra comperimus, vnde & Dominus noster Episcopus,
& omnes fratres gratias tibi referunt, & honori te habent, &
semper habebunt. Deoque omnipotenti, cuius te seruum ex-
hibuisti, quò de omnibus vicem sibi rependat, deuotè suppli-
cabunt. Nam & Dominus Episcopus tam magni pendit,
quod fecisti, vt vltra quidquam rogare te, iniuriam putet. Vn-
de, quasi parcens dilectioni tuæ, ore proprio rogare te vere-
cundatus est. Sed noueris in veritate, quoniam, si quo pacto
te ipsum vincens, hoc bonum cæteris tuis meritis superadde-
re posses, magna tibi gratia, magnaque recompensatio apud
Deum cumlaretur. *Magnus etenim Dominus Deus noster, & ma-
gna virtus eius: morisque illi cum sit, pro paruis magna restituere,
quanto magis pro magnis maxima? Quod si hoc magnum
& difficile tibi pro ipso feceris, non sine mercede maxima ab
eo in donatus remanebis.*

Psalm. 146.

*Benignitas
Mitzlaus.*

Sed quid multis? Ingemit homo, tacitusque ab intus spi-
ritu pietatis, totus soluitur in lacrymas. Deinde cum ipsis Cle-
ricis ad Episcopum tendens: En, ait, Pater sanctissime, in ista
quoque petitione Deum meum & te seruum eius, Dominos-
que meos sacerdotes ministros tuos honorabo, quin imò pro
nomine Domini mei IESU corpus meum & omnia mea, si
ratio postulauerit, deuotus impendam. Et iubens adduci
vincum fero & catenis oneratum, flentibus omnibus, qui
ad-

aderant, in hostiam & oblationem Deo aræ imposuit, petens sibi remissionem peccatorum, à Domino pro ipso recompensari. Ita ergò in plenitudine gaudij spiritualis tota illa Ecclesia feruente & laudes Deo super vniuersis bonis ac donis eius concinente, dedicatio consummatur; omnesque alij, exemplo Mitzlai Principis, vias suas correxerunt vnusquisque ab iniustitiis & violentiis seu oppressiõibus suis temperando, & vi ablata proximis suis restituendo.

*De pauore Pomeranorum, & quomodo per
Episcopum liberati sunt.*

CAPVT XII.

Celestia igitur proficiebat & crescebat, & licet in-
uidente diabolo, ambulans in timore Domini
Spiritu sancto replebatur. Sed hostis antiquus
damna sua non ferens, opera Dei turbare molitus,
validis terroribus vniuersam prouinciam concussit. Nam
Boletzlus Dux Polonorum inuictissimus, in multa fortitu-
dine & copioso militum apparatu, de terra sua veniens, iam
in ipsis terræ Pomeraniæ terminis castra metatus ferebatur, in
furore graui terram ipsam ingressurus. Audierat enim, quod
post priorem beati Ottonis prædicationem, nec pacti secum
fœderis, nec susceptæ religionis iura, seruare curarent. Insu-
per compertum habebat, quod eæ ciuitates, quæ pridem cõ-
uersæ fuerant, cum his, quæ conuersæ nondum fuerant, re-
missi tributì veniam aspernati, sui que mediatoris obliti, viri-
bus suis se deinceps tutos fore considerent, munitionibus &
castris, quæ bellica vi complanata fuerant, ex magna parte hoc
interuallo reparatis. Vnde, quasi iustam commotionem ha-
bens Dux, iterum eos contere veniebat, suæ que ditioni sub-
iugare.

Quod illi audientes, missis que sapius atque remissis ex-
ploratoribus, exercitum iam in proximo cognoscentes, mul-
tum

*Sefridus.
Edit. Can. lib.
3. cap. 9.
Rumor de ap-
petente bello
Pomeranos
percellit.*

*Expediõ Bo-
leslai Ducis
Polonorum in
Pomeranos.*

tum ubique trepidare cœperunt, partimque fugere, ac res suas ad loca munita deferre, partim etiam arma contra mouere, finesque suos defendere meditabantur. In ipso tamen articulo, utpote à Deo inspirati, omnes quasi oues ad pastorem, sic ad Episcopum confugientes, quid facto opus esset, consilium quærebant. At ille pietatis visceribus affluens Ecclesiam rudem ac neophytam bellico tumultu vexari perniciosum sciens, de diuina misericordia, simul etiam de Boletzlai Ducis amicitia non vanè præsumens, bellum simul & causam belli, si modò consiliis eius parere velint, dissolere pollicetur.

Quo audito, illi prudentiam & sanctitatem Doctoris sui attendentes, nec sinistrè casurum arbitrati negotium, quod ille in timore Domini suscepisset, communi decreto semetipsos & omnia sua consilia eius sapientiæ commiserunt.

Assumptis igitur Clericis Pater venerabilis, sarcinas quidem & omnem supellestem suam ibi relinquens, obuiam se parat exercitui, iunctis sibi viris honorabilibus de terra, qui à Duce obiectis respondere, & omnibus controuersis decidendis hinc inde exortis possent sufficere. Vbi ergò ad castra venit, à Duce honorabiliter susceptus est, mirumque dictu, quàm faciliè diuinis eloquiis, eius feritate delinita, ad omne, quod volebat, Principem inclinauerit. Ille namque multum protestabatur, non alia ex causa hoc tempore bellum contra eos suscepisse, quàm ob iniuriæ Dei omnipotentis ylcionem, & mutui fœderis ruptionem: quia & Christianismi iura, plebisque in locis, rediviua paganitate, violassent. Episcopus ergò hæc omnia emendatione dignissima factus, legatosque aliquantulum pro his obiurgans, ad pristina compositionis pactum, partem reuocat utramque, sese tunc temporis, quemadmodum & nunc, pacis mediatorem extitisse commemorans. Placabat autem maximè Ducem Poloniae Vratizlai Ducis fides & deuotio ab Episcopo laudata: quia in priori & secunda prædicatione æquè fidelis inuentus, multa bona prædicatoribus ostendisset. Stetinentibus verò, quòd aliqui ex eis ad errores pristinos reuoluti essent, diuina indignationis ac suæ, illis mandat non desore vindictam, nisi quantocius a-

postea

Pomerani confugunt ad S. Othonem.

S. Otho it obuiam Duci Boletzlai.

Excipitur S. Otho à Duce.

Fides Ducis Vratizlai placat Ducem Polonia.

postasæ immunditias congrua diluant satisfactione, indulgentiâ petita Doctoris.

Dux itaque talibus modis à beato viro mitigatus, licet nimis murmurantem exercitum, utpote prædæ avidum, versis aquilis, ad sua redire præcepit.

Porro Episcopus voti compos, cum legatis rediens, attentis gregibus suis, optatæ pacis & securitatis nuncium reportavit: & quantum illi pridem de metu belli incessit fuerant, & concussi, in tantum alacres facti sunt, & in fide Christiana fundati; sanè Doctori suo adscribentes patriæ liberationem: seruusque Dei magnificatus est vehementer, in terra Pomeranorum. Ille verò nihil meritis suis tribuens, tanto se humiliorem apud Deum & homines exhibuit, quanto sine illius auxilio se nil posse sciebat: dimittensque nuncios, de quibus supra dictum est, Marchioni & Saxonibus gratias egit pro bona voluntate, de Dei operibus & de suo statu, mandans quæ audissent, & vidissent, ad Dei gloriam dominare.

Dux Polonia domum reuertitur cum exercitu.

S. Otto trepidus Pomeranis pacis nuncium adfert.

De Verania insula & gente barbarissima.

CAPVT XIII.

ERat autem Vernoimæ illis diebus Dux pariter & Episcopus. Est autem insula quædam non longè à ciuitate illa, habens mare interiectum, quasi itinere vnus diei, Verania nomine. Sed loci huius incolæ duri erant & barbari, singulari feritate crudeles. Hi prædicatione beati viri dudum compertâ, omnia, quæ de illo dicebantur, aspernati, mortem ei, si ad eos veniret, minabantur. Sed quò amplius duras eorum minas audierat, eò amplius in animo suo fixum habebat, illo ire, sperans ibi martyrij coronam se adepturum. De hoc verò cum Duce & aliis familiaribus suis, dum consilium tractaret, propter immanitatem

Sefridus Edii. Canis. cap. 10.

Feritas incolarum Verania Insula.

*S. Otho cogitat
clam petere Ve-
raniam.*

periculi ab omnibus dissuasus est: quod ægerrimè ferens, ingeniosius agere cœpit, quomodo se, nescientibus eis, illo pro-riperet.

Hoc sentientes illi, cautius eum obseruabant, nullamque secreti opportunitatem, quò id aggredi posset, ei concede-
bant: salutem illius, vitamque longiorem multis vtilem ac ne-
cessariam memorantes. Verùm desiderij magnitudine nihil
huiusmodi rationum audire potuit, illos modicæ potius fidei
arguens, ac pusillanimitatem eorum increpitans, fidem Chri-
stianam factis magis firmandam aiebat, quàm verbis, satisque
inertes æternæ vitæ Prædicatores, qui pro illa vitam præsentem
expendere formidarent. Et quid, inquit, fieret, si in his barba-
ris nationibus euangelizantes pro Christi nomine omnes oc-
cumberemus? Nimirum gloriosior esset prædicatio, quæ Mar-
tyrum sanguine firmaretur. Sed, ô dolor, de tanto fratrum nu-
mero, nec vnus, puto, dignus habebitur, morte sua devota,
quam speramus, perhibere testimonium. Atqui verbis talibus
verecundia nata est trepidantibus.

*De Udalrico sacerdote illuc directo euan-
geli zandi gratia.*

CAPVT XIV.

Sesfidus.

*Edit. Canis.
cap. 10.
Udalricus of-
feri suam ope-
ram pro Vera-
nia insula.*

Udalricus autem venerabilis sacerdos constantior
effectus, sciens hoc etiam seni placere, huic se peri-
culo intrepidus offerebat. Comitè tantum & viz
ducem postulans. Accepta igitur benedictione
paraturam sacerdotalem, calicem quoque & librum, & cetera,
quæ faciendæ Missæ ratio postulat, assumens, nauem con-
scendit. Sed nos videntes fratrem nostrum vnicè charum so-
lum ad martyrij palmam properantem, cum dehortari eum
non auderemus, viam eius lacrymis vberioribus profecuti su-
mus; qui horis quasi tribus prosperis flatibus nauigans, ferè
iam ab oculis nostris ablatus fuerat. Et ecce tempestas oritur,
ventisque cõtrariis ratem huc, illucque pellentibus, viam tenere
non potuit: sed ad littus vnde exierat, post multam fatigatio-
nem appulsus est. Ille

*Reticitur Udal-
ricus ad littus,
vnde soluerat.*

Ille verò tamen si tempestatu iniuriâ, & imbribus desuper irruentibus, & procellis nauem deorsum implentibus, totus esset madidus, vixque spirare videretur, à cœpto desistere noluit, neque ad terram exiuit; sed, sedens in nauicula, tranquillitatem maris exspectabat. Interim aquam de nauis vasculo proiciens. Ventis itaque paululum sedatis, iterum nauigare cœperunt, iterumque simili modo impeditus est. Tertia quoque vice ire tentans, sed nihilo minus nocte ac tempestate ingruente, ponti sauitiam vix, & quasi per miraculum euasit. Tempestas verò intra septem dies non cessauit.

Intellexit ergò vir Dei Veranos Euangelicæ gratiæ indignos. currensque cum clericis discipulum, quasi de palæstra coronatum, de litore ducit ad tectum, super ipsius constantia, fideique magnitudine Dominum benedicens. At ubi cœnatum fuit, fratres de nauigatione Vdalrici iocari cœperunt: Et quis, inquiunt, si periisset homo, reus homicidij teneretur? Adalbertus autem interpres, cui maximè factum displicuerat, quis iustus, inquit, homicidium lueret, quàm is, qui hunc ad tale periculum direxit? Verùm Episcopus, quamuis ab eodem fratre de hoc verbo antè pulsatus fuerit, nihil motus, ad Euangelium se conuertit, & exemplo Domini Iesu discipulos, quasi oues inter lupos mittentis, factum suum defendit. Quis enim, ait, homicidij reus tenebatur, discipulis, qui à Domino mittebantur, interfectis? qui oues ad lupos misit, profectò à lupis oues deuorandas sciuit. Deuoratae sunt oues à lupis, interfecti sunt Apostoli à Tyrannis.

Dein parabolam hanc facto suo coaptans, plena rationis doctrina discipulos animauit, dignisque exhortationibus in gaudio spiritali maximam partem noctis expendit. Et manè facto, quidnam agerent, vel quò diuerterent, inter se tractabant. Verùm haud diu nutabundi, quod superfuit de opere in agro Domini, coloni fideles inter se distribuunt: aliis retro ad Timinam; aliis autem ad alia loca euangelizandi gratia diuertentibus.

Nauem non exiit, exspectans maris tranquillitatem.

Iterum fortunam tentat. Quam cœteris.

Semper frustra.

In Vdalrici nauigationem socii quorundam.

Quid s. Orho?

Daminam.

s 3

De

De Apostasia Stetinenſium, & quo modo
Episcopus illuc ire volens prohibi-
tus ſit.

CAPVT XV.

Sefridus.

Clerici obſtāt,
ne Episcopus
Stetinā abeat.

Quibus obſiſtit
S. Otho.

Episcopus verò ad Stetinam iter proposuit cum ministris suis de Apostasia nequitia in spiritu vehementi arguere superbos: Sed Clerici, qui cum ipso ituri erant, Stetinenſes barbaros, & crudeles agnoscentes, suæ pariter & illius saluti metuebant. Unde, ne illuc veniat, adhortantur studiosus: cumque illi molesti essent: Video, ait, tantum ad delicias venimus: qui quid asperum vel difficile occurrit, totum declinandum iudicamus. Sed, esto. nam ad gloriam martyrij sicut nullum cogere volo, ita, si posse fieri, omnes vos hortari vellem. Rogo autem, si iuuare non vultis, saltem ne me impediatis: sue vitæ potestatem habet unusquisque. Liberi estis vos; liber & ego. Dimittite me mihi obsecro. Et eiecitis omnibus, sese in cubili suo vsque ad Vesperam in orationem dedit.

S. Otho clam se
subducit, &
Stetinā abeat.

Deinde vocat puerum familiarem, præcipiens, vt clausis vndique ostiis, à se omnes dimoueat, nullumque admittat sine ipsius conscientia. Quo facto, secreti sui compos fugam meditatur: itineralia induitur; succingitur; indumenta sua sacerdotalia cum libro, calice aliisque utensilibus in mantica ponens, omnia in humeros leuat, tectusque vmbra noctis, clam nescientibus cunctis, in comitatus urbem egreditur, viam capiens, quæ vergit Stetinam. Cumque adspexisset huc atque illuc, & nullum se comitari videret, lætus & alacer de prosperitate furti, Deum benedicens, matutinale inchoat officium, gliscens & prosperans totum iter nocte illa complere; cumque nocturnus viator viam ardentem carperet, hora noctis decima iam instabat; Clerici autem è diversis stratis consurgentes, cum ad dicendas matutinas se colligerent, quidam ex eis, suspensio gradu, ad cubiculum pergunt Episcopi, verum dormiat, an inuigilet, vel quid agat, explorare cupientes. Verum ubi propius

propius propiusque admoti Episcopum non inveniunt, con-
sternati sunt animo, & diligenter omnia scrutantes, cubi-
cium ipsum & alios, qui iuxta erant, crebro sciscitantes, quod
factum fuerat, tandem ediscunt. Quid multis? Turbantur
omnes, aliique pedibus, alij verò adscensis equis huc illucq;
Pontificem quæsituri discurrunt; factoque mane, hi qui in e-
quis fuerant, directo colle ac concito gradu, versus mare, viam
insequuntur abeuntis, & abeuntem consequuntur.

*Clerici clande-
stinum absum
s: Othonis de-
prehendunt.*

*Insequuntur
clerici fugien-
tem Episcopum.*

At ille, vbi eminus venientes iam intraturus naues agno-
uit, turbatus est valde, & altius ingemiscens, heu, inquit, Do-
mine Iesu, vnice Dei, vnice Virginis, dulce nomen spei meæ,
nunquid me fraudabis à desiderio meo? fac oro, vt hi, qui
veniunt, aut mecum eant, aut me à proposito meo non impe-
diant. His dictis, illi accurrebant, moxque ab equis desili-
entes, pedibus illius prosternuntur. Sed quid? prosternitur
& ipse: leuant illi; leuat & ipse: flebant; flebat & ipse; vocem-
que mæror & tristitia, & his & huic diutissimè interclusit.
Tandem post multas lacrymas in hanc vocem senior mæstus
erupit; ad quid venistis? redite, quaeso, ad hospitium: & ego pergam
viam, quam cœpi. At illi; absit, inquiunt, sufficit nobis hæc tam grandis
confusio. amodò te nequaquam descremus: si redire vis, latè redibimus te-
cum; sin autem progredi mauis, tecum progrediemur. Sed placeat sancti-
tati tue consilium nostrum. Redeamus pariter ad fratres, & ad pueros
nostros hodie: cras, ecce, coram Deo loquimur, siue in vitam, siue in mor-
tem tecum veniemus.

Assequuntur.

*Quomodo tandem illuc peruenerit, & qua
pericula illic inuenerit.*

CAPVT XVI.

Ali ergò pacto Episcopus cum eis reuersus, cra-
stina die, omnibus se comirâtibus, eandem viam
ingreditur, adscensaque nauì, prosperis flatibus
Stetinam vesti sumus. Homines de ciuitate inter
se di-

*scidus.
Edit. Canif.
cap. 12.
s. Otho Steri-
nam reuertit-
se di-
tur.*

se diuisi erant, aliis adhuc in fide manentibus, aliis autem ex maiori parte ad paganisimum reuersis. Fuit autem Basilica ante introitum ciuitatis in area spaciola, quã ipse in priori perfectione dedicaerat; quam ingressi, hospitari cœperunt.

Diuersi affectus ob aduentum Episcopi.

Fideles igitur de aduentu Episcopi gaudebant; infideles autem turbabantur, præ omnibus autem nefandi sacerdotes furere, & furorem in turba excitare festinant; adeò, vt collectã manu armatorum, Ecclesiam vndique cingerent, & insanis tumultibus debacchãtes, ædem ipsam conuellendam, & omnes, qui ibi erant, cum magistro interficiendos clamarent. Episcopus verò martyrij avidus, Pontificalibus se induens, arma sua, crucem tollit & reliquias; Psalmosque ac hymnos cum Clericis personans, agonem suum Domino commendabat. Barbari verò, audito cantu, mirati sunt valdè, quod quasi in articulo mortis positi cantare potuissent, & auscultantes, mutuoque se inuicem respicientes, virtute, vt puto, Verborum incantati, clementius se habere cœperunt, & iam non viribus, sed ratione magis opus esse dicebant ad talia recipienda, vel etiam propulsanda. Dein sapientiores quique super his rebus ipsos sacerdotes secretius conueniunt, ipsorum esse dicentes, congruis rationibus religionem suam defendere. Talia inter se mulsitantes, paulatim singuli ad sua digrediuntur. Erat autem sexta feria. Et Episcopus cum suis illa die Sabbatho que ieiuniis & orationibus, sacrisque meditationibus vsque in Dominicam intensius operam dabat.

Arma S. Othonis Crux, Reliquia, hymni, psalmi.

Stetineses miserunt non nihil.

De impietate sacerdotis impediens Episcopum, & de correctã populi multitudine.

CAPVT XVII.

Sefridus. Edit. Canis. cap. 16.

Vnde omnes conticuissent, & verbum exhortationis pars maxima libenter audiret; ecce vnus sacerdotum vir Belial, plenus furore, pinguis & procerus, in medium turbæ sese fortiter intrudens.

dens, * combuccam suam manu gestabat, spiransque & an- * *Baculum, seu*
helans usque ad ipsos gradus accessit, leuataque manu semel *pedum.*
& bis columnam graduum vehementissimè percussit. Dein
clamore magno, & verbis, nescio quibus, contumeliosè pro-
latis, silentium mandat loquenti, suæque vocis *grossitudine* ma-
gnùm tonans, sermonem interpretis & Episcopi pariter op-
pressit, populoque ait: *Sic, ó insensati, stulti & inertes, quare dece-*
Seditiosa con-
cio cuiusdam
Ethnici sacri-
ficuli.
Exspectatis? Ferentne impunè contemptum & iniuriam? Omnes au-
tem incedebant hastati.

Ait ergò: hæc dies omnibus erroribus finem imponet; om-
nesque adhortans, sigillatim quosque, de quorum maligni-
tate certus erat, propriis nominibus compellabat: Et qui-
cunque spiritu vesano agitabantur; quibusque familiare fuit,
audaciter magis, quàm consultè rem agere; ad dicentis vocem
inflammati, hastas leuant: quas, dum ad iaciendum vibrant a-
dū rigent in ipso, mirumque dictū; nec hastas iacere, nec di-
Miraculum.
mittere dextras, vel de loco moueri poterant. Stabant igitur
Obrigescunt
infideles.
ut simulacra, immobiles, fidelibus & religiosis facti spectacul-
um. Quotquot enim erant infideles & maligni, qui à fide
Christianismi defecerant, & in infidelitate sua pertinaci de-
mentia stantes, impias manus contra seruum Dei leuauerunt,
hac pœna tam diu mulctati stabant, quousque in sua fide boni
firmarètur, & illi à prauitate cordis per pœnam corporis cor-
rigerentur. Nam & Episcopus, arrepta miraculi occasione:
Oratio S. Otha-
nis ad Sreti-
enses.
Cernitis, inquit, *Frates; quanta sit potentia Domini. Certè, vt video, di-*
uinitus ligati estis. Quare non demittitis dextras? Quandiu in hoc nisi ap-
parebitis?

Illi autem, nescio, an præ confusione, aut præ stupore, ni-
hil respondebant. Tunc ille; En, inquit, Dij vestri, pro quorum
religione certatis, si quid possunt, auxilientur vobis. Sed & iste
vester tumultuosus sacerdos inuocet nunc Deos suos, super
vos, det consilium, det auxilium: si quid nouit, si quid potest;
iam tempus est. Ille verò iam dudum euentu rerum stabat at-
tonitus, iam vltè nec mutire præsumens, cumque ingenti
pauore omnes silerent, Episcopus miseratione tactus; *Gratias,* *Gratiarum*
actio.
inquit,

inquit, tibi Domine Iesu Christe, qui potentiam fortitudinis tue, cum tempus est, ad terrendos aduersarios, & ad protegendos seruos tuos, exercere soles: Sed, quia pius & misericors es, ignosce, rogamus, ignorantie siue temeritati populi huius, & vsum corporum suorum, quo te ligante, priuati sunt, solita illis miseratione restitue.

*Et precatio pro
aduersariis.
Signo Crucis
liberat diuini-
tus punitos.*

Quo dicto, crucisque signo ad eos facto, effectus orationem mox insecutus est; & subiungens; En, inquit Episcopus, si audire hactenus nolueris, tangite saltem, & sensu ipso probate, quanta sit misericordia Dei nostri, quanta sit Veritas fidei, quam predicamus vobis: Et longius de iudicio & misericordia Dei, & de presentis vite incerto & perseverantia aeternorum profundè disputans, conterritos in Sion peccatores erudiuit, tandemque medicamine salutaris eloquij, aliquantulum mansuefactos benedixit & cœtum dimisit. Descendens verò de gradibus Ecclesiam S. Adalberti cum fidelibus zelo zelatis pro domo Dei visitauit, ac præmissa inibi orationis solennitate, altare abominationis fregit, comminuit & eiecit, factaque reconciliationis emundatione fracturas Basilicæ suis impensis emendari fecit.

*Adit Ecclesiam
S. Adalberti.*

De pueris in plateis ludentibus.

CAPVT XVIII.

*Sefridus.
Edit. Canis.
cap. 17.*

*S. Otho pueros
signo S. Crucis
munit.*

*Colloquium
Episcopi cum
pueris.*

Vni que sapienter eandem frequentaret Ecclesiam, quodam tempore pueros in platea ludentes inuenit; quos dum lingua barbara salutasset veluti coniocando illis, etiam Crucis signo in nomine Domini eos benedixit, & paululum procedens animaduertit, quod vniuersi, relicta lusuibus suis, visendi studio, collecti à tergo sequuntur Episcopum, hominum ignotorum, vt est mos illi ætati, aspectum, habitumque admiranti.

Substitit homo Dei, & circumfusos blandè alloquens, sciscitatur; si aliqui ex eis baptisma percepissent. Illi, sese mutuo respicientes, cœperunt inuicem prodere, qui fuerant ex eis baptizati: quos Episcopus seorsum vocans, quærit ab eis,
si vo-

si voluntatis eorum sit, tenere fidem, quæ ad baptismum spectat, vel non? Illis autem, se tenere velle, constanter affirmantibus: Episcopus; Si, inquit, Christiani esse vultis, & fidem seruare baptismi, istos non baptizatos & infideles pueros, ad ludum vestrum admittere non debetis. Qui statim, iuxta Verbum Episcopi; similes cum similibus congregati pueri baptizati, non baptizatos à se abiecere, & abominari cœperunt, nulla eis ludi societate communicantes. Itaque videre pulchrum erat, quomodo hi de professione Christiani nominis gloriantes, familiarius agere, & audius intueri, & audire Doctorem etiam inter ludos suos; illi autem, quasi de infidelitate confusi & exterriti longius stare solerent. Sed Pater optimus, & credentes miti sermone ad fidem plenius propiorum capacitate instruxit; non credentes verò ad credendum tam diu exhortabatur, quo vsque se baptizari, & Christianos fieri omnes flagitarent.

Pueri baptizati segregant se à non baptizatis.

*De consilio maiorum, & fidelitate
Witschaci.*

CAPVT XIX.

Nterim verò maiores natu & sapientiores quique de rebus istis altius inter se tractaturi confederant, & à mane vsque ad medium noctis huic deliberationi vacantes de salute propria & totius populi, de statu ciuitatis & conseruatione patriæ, secundum prudentiam seculi diligenter disputabant: præcipuè autem vniuersa, quæ Ottonis erant dicta vel facta, diligenter trutinabant, & mediante Spiritu sancto, in hanc sententiam omnes communiter cedunt, vt funditus extirpata idolorum cultura, ex integro se religioni Christianæ submittant; atq; in hoc verbo consilium soluant.

*Sesfidw.
Edw. Canisf.
cap. 18.*

Stetimenses redeunt ad sanam mentem.

Witschacus autem, qui omnibus his intererat, nocte ipsa cum paucis ad Episcopum veniens, optatum nuncium affert, omne consilium ei breuiter insinuans. Dein etiam collectis

Witschachus, de quo supra, cap. 2.

t 2 ad

ad Episcopū Clericis & aliis familiaribus, omnia, quæ audierat, quæque in concilio de ipso dicta fuerant, scilicet ordinem liberationis ipsius, qui loquebatur, & de miraculo, quod hastas vibrantes contra Episcopum, pridie obriguerāt; & quod adhuc latebat Episcopum, quando ad Ecclesiam cum ministris per plateam præparatus incedebat, tantus splendor vestium apparuit, ut maligni homines, qui ad eum necandum ex insidiis veniebant, nimis claritatis aspectu in fugam, terri ac turbati, versi fuerint; denique virum illum, virum Belial sacerdotem, qui ei concionanti ad populum, impedimento fuerat, ab ipsis ciuibus eiecūm nunciat. Porro apud eos eius liberalitatis & eleemosynarum inæstimatæ largitiones, & captiuorum redemptiones, quodque sine magna recompensatione nullius eorum opes vel substantiam oblatam contigerit, suis impensis sese atque suos transfigens, etiam Basilicas exstrueret, destructasque reedificaret, omnia hæc quantæ venerationis, quantæque admirationis habita sint, cum gaudio refererebat.

Igitur de mane consurgens Episcopus, & cum gratiarum adione Missas celebrans, conuenientes ciues iterum alloquitur, & pronos atque obedientes ad omnia inuenit. Quicunque enim apostasiæ sese vitio inquinauerant, Spiritus sancti virtute faciente, compuncti per manus impositionem in fonte lacrymarum suarum loti, Ecclesiæ suæ reformantur. Pueri vero, & quicunque Sacramentum Baptismi nondum erant consecuti, baptizantur, fana destruuntur, Ecclesiarum fracturæ solidantur, & si quæ destructæ fuerant, reparantur. Omnis ergo populus, iam quasi vir ynus, id ipsum sapiebat in Domino; gaudet Episcopus, lætantur Sacerdotes, magni-

*ficata sunt in consilio iustorum opera
Domini.*

De

*Apostata re-
conciliantur
Ecclesia.
Resurrexit
Christianis-
mus.*

De insolita Piscatura.

CAPVT XX.

Ræter hanc autem spiritualis lætitiæ occasionem, diuina bonitas illi ciuitati etiã de inopinato corporale commodum exhibuit. Nam immensæ molis ac magnitudinis rombonem circa portus & naues se ostentantem, piscatorum manus ad littus eiecit in mense Augusto, cum tamen in locis illis, captura talis non nisi vernali tempore occurrat; ex cuius carnibus ac pinguedine omnes ciues capiunt, & Episcopo, cuius meritis hoc munus adscribebant, plus quàm absumere cum omnibus suis possent, apportant.

Edit. Canisf. cap. 19.

De incisione nucæ arboris, & periculo Episcopi.

CAPVT XXI.

Veruntamen lætis euentibus tentatio non defuit. Nam cum delendis & extirpandis fanis idolorum & sacris diligentius insisteret Episcopus, etiam arborem Nucis mirandæ pulcritudinis idolo dicatam, ne scandalo esset rudibus, volebat incidere. Vicini autem, qui vmbra eius & amœnitate sapius delectati fuerant, ne incideret eam, rogabant. Porrò agri possessor vehementius irasci atque indignari cœpit, aliisque modestè agentibus, hic minis & clamoribus longius assistens furorem euomuit. Itaque quasi paululum furore sopito, silenter à tergo accedit, nulloque sperante, securim bellicam vtrisque manibus leuans, caput Episcopi ferire nisus est. Sed illo presentiente, atque in partem se rapiente, bipennis, casso vulnere, in trabem pontis, iuxta quem stabant, perlata est tam fortiter, vt à feriente reduci non posset. Accurrunt omnes, comprehendunt, trahunt,

Sesquidm.

Edit. Canisf. cap. 20.

Lara miscetur aduersis.

Obstât ne nux incidatur. Admodum solenne erat Erhenscis grandes frondes & vmbrosas arbores minimum instar colere. De quo vide Sevarium lib. 3. Rer. Mogunt. Notat. 19.

tradunt infelicem illum, & nisi per interuentum Episcopi, eadem securi trucidassent.

*Obiectio Temo-
ni.*

Temo. Hic fortè, hic aliquis grunniet maleuolus auditor. Nam & ego quoque miror, si ita est, vt asseris; qui aliàs ad martyrij palmam vltro se ingerere paratus fuit, quod hunc tam validum icum non suscepit. Qui enim toties mortem appetiit, dicet aliquis, quare nunc venientem non sustinuit?

*Responsio Se-
fridi.*

Sefridus. An nescis, aliud esse ex consilio & fortitudine mentis corpus morti obiicere, digna existente aliqua necessitate; atque aliud ex infirmitate carnis eandem pertimescere? Sed hoc etiam considerare potes: quod non de agone passionis tunc temporis cogitabat, sed magis de arbore nucis, de cuius incisione cum ciuibus tractabat; & si altius rem contemplari volueris; animalis spiritus naturaliter exterioris substantiæ salutem, quantum in ipso est, tueri solet, appetit conducibilia, fugit contraria; quem tamen interea mentis ratio saniori consilio à conducibilibus interdum abstrahit, & contrariis passionibus affligit. Nihil ergò mirum, si rationale intentus, teneritudine oculorum faciente, venientem icum expauit. Denique diuino etiam nutu hoc factum esse arbitror, scilicet ne multis aliis adhuc profuturus ibi occumberet, neue à Christianis, qui nuper fidem susceperant, vel etiam amissam receperant, & in nouitate reconciliationis & gratiæ diuinæ, doctor ipse interfectus prædicaretur.

*Cur S. Otho-
rum lethalem
decisauerit.*

De profunda inclinatione Adalberti presbyteri post euasione periculi.

CAPVT XXII.

Sefridus.

*Edit. Canis.
cap. 21.*

Done sic à periculo liberato, & percussore suo de manibus percutientium saluato, inter adstantes Adalbertus presbyter ad Teutonicas partes se vertens, profundus inclinatur Deo, & S. Michaëli in Babenberg, & fratrum orationibus gratias agit pro salute. Et

Et conuersus ad Episcopum; *En*, inquit, scutum orationis fratrum & protectio S. Michaëlis Archangeli. De arbore vero, ne incidetur, tandem ciues multis precibus obtinuerunt, iureiurando firmantes, nihil vnquam diuinitatis arbori se adscripturos; neque numinis, vel idoli alicuius vice se illam habituros, sed magis pro vtilitate fructuum & amœnitate umbrarum.

Nux non succiditur. Simile quid de quercu lib. 2. cap. 31.

De orationibus pro saluatione pij Ottonis in monte S. Michaëlis factis, & de visione Ellenhardi senioris.

CAPVT XXIII.

Illo etenim tempore preces & supplicationes magnæ, sicut & semper, apud nos fiebant pro dilectissimo Patre Ottone, qui nos pro aliis mirum in modum materno potius quàm paterno affectu iugiter fouere non desit; adeò, vt quadam vice, cum ad Curiale colloquium à serenissimo Rege Lothario euocatus, apud Magdeburgensem urbem grauitè ægrotaret, accidit diuina memoriæ Hermanno Abbate nostro, per quem tunc etiam, præter alia dona, trecentas nobis marcas transmisit, in hanc lugubriter erumperet vocem: *O quàm incomparabilis me detinet gemitus, quod in hac ægitudine tam longè remotus sum à dulcissimo requietionis meæ loco, Monte videlicet Domini & Patroni mei beati Michaëlis Archangeli, vbi corde & animo ita fixus inhæreo, vt teste Domino, si in hac hora illic positus essem, mille marcas huic beneficio non præponerem.*

Amor S. Ottonis in Monachos.

Quia ergò charitas exigit charitatem, speciali eius amoris, de cuius capite, vt scriptura loquitur, oleum non defecit, id est, meriti eius charitas nunquam excidit, specialem orationis intimæ deuotionem rependere curauimus. Nam vt de cæteris fiteam; Ellenhardus senior noster, vir totius prudentiæ, & pietatis, ac singulari compūtionis & humilitatis dulcedine amabilis, nocturnas Fratrum vigiliis orando præuenire solitus,

Gratitudo Monachorum S. Michaëlis erga S. Ottonem.

pro

*Preces pro S.
Othonis redit.
ca.*

pro salute pij Ottonis placidas diuinæ clementiæ aures lacry-
mosis singultibus eo vsque pulsare non cessabat, donec desi-
deratum eius reditum cœlesti respõso audire mereretur. Cùm
enim nocturno tempore, more suo, in tenebrosis gradibus
Capellæ ad sanctas Virgines intimis pro dilecto Patre insiste-
ret precibus, subitò clara luce, in eodem loco, emicante, au-
diuit dicentem sibi; *Exauditus es pro pio Ottone; saluum eum reperies.*

*Quomodo Stetineses fidei reconciliatos Du-
ci suo reconciliauerit, & de interitu
sacerdotum Episcopo in-
sidiantium.*

C A P V T X X I V.

Sefidus.

*Edit. Canis.
cap. 21.*

Mnibus ergò, quæ ad cultum fidei spectant, ritè
illic ordinatis, dum ad alia loca ire pararet, ab-
niuersis natu maioribus & prudentioribus ciui-
tatis, rogatus est, vt quia Deus cum illo erat, &
multa bona eis ostenderat, Ducem Vratizlaum, cuius offen-
sam grauibus culpis incurrerant, eis placare studeret: atque
hoc facto, cuncta circa se studia deauraret: annuit; elegit vi-
ros honorabiles, aptos ad responsa reddenda, vel accipienda:
Ducem adit, preces fundit; accusat populum & excusat: Dein,
potenti suadela mitigat indignantem, iubet, obsecrat, facit
compositionem: pacatisque ad perfectum omnibus, legatus
cum legatis pacem affert ciuitati. Hinc toti Ecclesiæ valesca-
ciens, miris affectionibus Iulinam ire dimittitur.

*S. Otho placat
Stetinesibus
Ducem Vvra-
tulaum.*

*Sacrificuli Eth-
nici struunt S.
Othoni insi-
dias.*

Maligni verò sacerdotes, pleni dæmonibus, cùm iam a-
pertè non possent, vel per insidias seruo Dei nocere moliti
sunt. Conducta etenim magna sciciorum multitudine, vi-
am abeuntis in arctioribus nauigij locis obsederunt, suis ami-
cis, istarum rerum nesciis, mortem Episcopi quasi per diuina-
tionem prænunciantes. At vbi ad insidias ventum est, hostes
armita

arma arripiunt, funambulos tenent, nauigantes inuadunt, sanguinem Episcopi super omnia sitientes.

At verò Stetineses, & nostri, qui cum Episcopo erant, arma capiunt, ex rate profiliunt, partim terra, partim aqua consistunt, vim viribus audacter arcentes. Cumque aliquandiu pugnatum esset; hi, qui de infidiis erant, à Stetinesibus ceperunt agnosci, & confusi de malefacto, fugerunt. At sacerdos, qui hæc machinatus fuerat, eadem horâ domi cum amicis suis residens, paralyti, & vehementissimo languore vexari cepit, suis, vt arbitror Diis eum laniantibus: cumque ore, oculis ac tota facie distortam frontem ad scapulas verteret, & miserabili corporis agitatione in mortem solueretur, exclamauit: *hæc patior, propter insidias & mala quæ contra Ottonem feci.* In hac voce vitam finiuit. Tantus autem fætor secutus est, vt Pluto ipse infernalis, vel quisquis illic maximus est, ab huius faucibus spirare putaretur.

Stetineses & alij pro Episcopo arma capiunt.

Miserabilis interitus sacrificii.

Item alius quidam de sacerdotibus Ottoni contrarius, cum ad negotia sua cum institoribus fortè nauigaret, & in Insula quadâ nauæ, vt assolent, ad suas commoditates applicuissent, iste alienata mète, nec vultu nec voce sanum quid agens, à comitibus notatus est: cumque seorsim ab aliis in sylua, veluti per amentiam, vagatur, iuuenes quidam, quasi per lasciuiam, secuti delirum, fune per guttur ad arborem ligant & discedunt. Ille verò incautis nexibus, vinculorum impatiens, se soluere luctabatur: sed diuino iudicio constrictus per funem, qui collo iniectus erat, intercluso anhelitu, mortuus est.

Alius eiusdem sortis strangulatur.

Quomodo Episcopus transitis insidiis Iulinam venerit, & ipsam de apostasia correxerit.

CAPVT XXV.

Episcopus autem, Dei protectus auxilio, cum Iulinam venisset, nihil ibi aduersitatis inuenit. Omnes, eius redargutiones de apostasia, seu de aliis

Sefridus. Iulinenses agnoscunt peccata sua.

u

ex.

Quas Ecclesia
S. Otho recon-
stituit.

excessibus, patienter ferebant; indigna & mala opera sua dignis emendationibus ad eius doctrinam expurgare & corrigere parati. Ille verò per manus impositionem, & sacri verbi exhortationem sanctæ & Apostolicæ Ecclesiæ omnes reformauit, baptizatis pueris, & quoscumque sacramenti huius expertes inuenit. Sicut enim exemplo Stetinensium pridem à fide recesserant, ita denuo conuersis illis facillè conuertebantur. Illos enim per omnia imitari quasi pro sententiâ eis fuit.

De illuminata à ibi ceca muliere.

CAPVT XXVI.

Sefridus.
Edi. Canis.
cap. 23.

Vm autem sacris operibus illic instaret Episcopus, mulier quædam in rure posita, nescio, quo euentu, subita cæcitate percussa est. Audiens autem Anrhistitem adhuc esse in ciuitate, duci se illò iubet, & veniens corruit ante pedes eius, auxilium petens super clade sua. Signum autem aris ante fores pendebat Ecclesiæ, quod simplices, cum intrabant oraturi, quasi ad excitandum sanctos, pulsare consueuerant. Episcopus ergò dum ad succurrendum, à muliere crebrò inuocaretur; *Vade, ait, mater, vade ad Ecclesiam, quassa campanam, excita S. Adalbertum, vt te adiuuet.* Abiit illa, Deum & S. Adalbertum inuocans, arreptoque fune, non priùs à pulsatione signi cessauit, quàm lumen oculorum reciperet. Videntes autem ciues gratias agunt Domino super gratia huiuscemodi, & magis in fide Catholica roborati sunt.

Not. a mirabili-
sem moros.]

Mulier ceca
Sisam recipit.

S. Otho amoret
abs se gloriam
patris mira-
culi.

Sed dum hoc factum Episcopi meritis adscribere vellent, prohibuit eos dicens: *non me miraculorum factorem, sed peccatorem sciatu, Potius hoc beati Martyris Adalberti meritum adscribendum certissime noueritis. Num obliti estis, quomodo priorì anno, cum tota ciuitas ista incendio vastaretur, hanc adiculam suam beatus Martyr in mediis flammis positam liberauit? Sed moneo, vt illius calamitatis memoretis.*

nec Iulum ipsum, nec Iulij hastam, nec statunculos idolorum vel simula-
cravillo modo colatis, denuo pristina mala iterantes, ne mortem, pestilen-
tiam, incendia, diuina ultione, incurratis. Hæc & his similia ser-
uus Dei ad eruditionem populi, blanda oratione loqueba-
tur.

*De filio lunatico militis in papilione
reliquiarum liberato.*

CAPVT XXVII.

De verò quadam miles habens filium lunaticum, Sesfidus.
benedicendum eum obtulit Episcopo, addu- Edis. Canis.
ctis cum eo quatuor bubus pascualibus, dona- cap. 24.
rium & gratiam pro benedictione. Sed doctor
bonus, manus suas excutere suctus ab omni munere, bene-
dictionem quidem puero tribuit; ipsum autem puerum cum
patre ac donariis ad papilionem suum, vbi capsæ ac reli- Theca Reliqui-
quia sanctorum erant, deduci iubet, vt ibi, si vellent, facta arum in tento-
oratione & oblatione, Dei misericordiam inuocarent. Va- rio S. Othonis.
dunt: sanatur puer: gratias agunt.

De alio milite phrenetico liberato.

CAPVT XXVIII.

Miles quidam phrenesi ac dementia, interdum Sesfidus.
capitis languore vexatus, in loco, vbi ad oran- Edis. Canis.
dum steterant pedes eius, sese proficiens, sanita- cap. 25.
tem recepit.

De Bocceo presbytero, & segete incensa
in die S. Laurentij.

CAPVT XXIX.

Idem.

Edic. Canis.
cap. 26.

Violatores Fe-
sti oburgat
Bocceus Pres-
byter.
Sed frustra;
quia eò magis
operi instant.

Miraculum.

Aliud exem-
plum de Viola-
torib. Festi Vir-
ginis Assum-
pta.

Ex hoc rustico
Lutheranus &
Calvinianus
spiritus loque-
batur.

Corruit exo-
mimis.

IN die S. Laurentij Bocceus presbyter beati viri ad villam pergebat: homines autem terræ illius nõdum consuuerant dies feriatos agere. In ipsa ergò die, transeunte presbytero, rustici segetem metebant. Ille autem de obseruantia festi alloquens, merita Martyris prædicabat, atque vt ab opere cessarent, sub contestatione ac reuerentia beati Laurentij admonebat. Sed scriptum est; *Stultus verbis non corrigitur.* Vnde homo, qui magister operis erat, spreta sacerdotis admonitione, operarios suos magis & magis vrgebat. Contristatus ergò super illorum temeritate presbyter, cum abiret, imprecatus est Dominum, vt digna ultione contemptum Martyris sui vindicaret. Nec mōra; ex improviso ignis venit, & stantem segetem, & eam, quæ iam messã fuerat, vndique affluit, tantaque vis ardentis stipulæ fuit, vt ipsi rustici de campo fugerent. Factumque est, vt qui saluis frugibus ab opere sponte cessare noluerant, perditis omnibus, cessarent inuiti.

Simile quiddam, eòdem presbytero per viam pergente, in Assumptione Beatæ semperque Virginis MARIÆ factum comperimus, duobus, rustico videlicet, & eius vxore in agro metentibus. Zelo etenim religionis presbyter eos prohibebat dicens: huic diei propter assumptionem Dei genitricis MARIÆ honorem deberi. Erat autem secunda feria. Dicebat ergò rusticus: *heri, propter Dominicam operari non licuit, & iterum hodie vacare iubemur. Quæ est hæc doctrina, quæ homines à rebus necessariis & bonis iubet cessare? Quando ergò collectas videbimus fruges nostras? puto vos inuidere vtilitatibus nostris.* Cumque iam ad blasphemandum os aperire vellet, & falcem crebris tractibus messor vehemens in calamos vibraret, mirum dictu, subito extinctus in sulcos cecidit, falcemque in dextrâ, segetem autem in sinistra, vt absecta erat, tam fortiter etiam mortuus tenebat,

nebat, ut à nullo auferri posset. Mulier autem infelix, socia operis, morte quidem multata non est; puto, quia sub viri obedientia posita fuit. Sed tamen sine pœna & confusione non euasit. Nam corpus exanimi viri ad Ecclesiam secuta, falcem & segetem de manibus suis, & ipsa excutere non potuit, quousque coram populo & clero argumentum hoc illicitæ operationis probaretur. Sepulto ergò viro & abeunte cum timore populo, mulier soluta est. Ex hoc autem facto populus maiorem *Dei Genitricis* reuerentiam, maioremque aliis festis celebratam doctus est exhibere.

Pena Socris.

*Derupta societate * Ruthenorum propter
fidem Stetinsium, & de Archiepi-
scopo Danorum.*

* Nominè Ruthenorum, intelligendū sunt hic Rugij, seu Rugiani ab insula Rugia.

CAPVT XXX.

INterea Rutheni comperta fide & conuersione Stetinsium: & quia in Christianitate penitus roborati sunt, à societate illorum se auertunt, commercia omnia mutuaque negotia insitorum ex indignatione abrumpentes, quasi alterius iam fidei populo communicare in talibus non deberent. Isti autem saepe numero à multis prædicatoribus ad fidem vocati, de integro nunquam venire voluerunt: Sed aliis interdum credentibus, alij non credebant, atque ex maiore parte paganicis ritibus degentes, femina fidei veluti spinæ, suffocando, illic conualescere non sinebant.

*Sesfidan.
Edit. Canis.
cap. 28.*

*Rugianorum
p̄ sedes cum
Stetinsibus.*

Ruthenia verò Danos adiunctos habet. Porrò Archiepiscopo Danorum etiam * Ruthenia subiecta esse debuit: Sed populo fidem Catholicam propulsante, superfluum est, Sacerdotes de parochiæ terminis litigare. Rutheni ergò, paulatim crescente odio, Stetinsibus publicè aduersari ceperunt: & primò, quòd naues illorum à littoribus suis arcerent:

* *Rugia.*

*Rugiani mo-
nent S. Othonē,
ne Rugiam pe-
sar.*

*S. Othoni hilo-
nimus Rugia-
nos adire cogi-
sat.*

* Rugiana.

*De hac legati-
one agit etiam
Lutheranus
Præco Cræme-
rus lib. I. Chro-
nici Pomerania
cap. 40.*

*Antiqui mores
Danorum, nū
hodierni longe
aliq.*

pōssēt etiam ex communi decreto, hostes eorum haberi statu-
unt, Othoni Episcopo mandantes (audierant enim, quōd illō
ad prædicandum venire yellet) ne vnquam fines eorum at-
tingeret. Dicebant enim nihil eum apud se inuenturum, nisi
acerbas pœnas & mortem certissimam.

Ille autem, accepta legatione tali, tacitè apud se exultat, a-
nimum parat ad Martyrium, cogitat & disponit omnia, tra-
ctat anxie apud se, an melius sit solum se ad tale conuiuium i-
re, an cum multis. Stetinenses autem quidam viri boni &
prudentes, in comitatu Episcopi erant Inlinæ, gnari locorum,
prouinciæ & morum cuiusque gentis. Hos ergo Epi-
scopus paulatim interrogationibus prætentabat, scire volens,
si quo modo eum illuc perducere velint. At illi de origine
Ruthenæ gentis, de feritate animorum, & de instabilitate fi-
dei & bestiali eorum conuersatione multa ei narrantes; etiam
hoc, quod Archiepiscopo Danorum subiecti esse debuerint,
non tacebant.

Sperans ergo Episcopus, gratum fore illi, si conuerti pos-
sint, simulque attendens congruum esse, quod per eius licen-
tiam, ac permissionem ad prædicandum in eius parochiâ, ve-
niret, Iuuanum venerabilem Presbyterum de latere suo, & a-
lios nuncios nauigio cum literis & muneribus illō pro licen-
tiâ direxit. Archiepiscopus verò in maximo gaudio & hono-
re legatos accepit, habitosque apud se multa humanitate, plu-
rima de statu, de doctrina & operibus beati Othonis percon-
tatur. Erat autem vir bonus & simplex, bonarum rerum cu-
pidus auditor, non mediocris scientiæ ac religionis, in exte-
rioribus tamen Sclauicæ rusticitatis. Nam & homines terræ il-
lius tales sunt, vt in maxima vbertate atque diuitiis, generali
quadam duritiâ omnes inculti videantur, & agrestes. Vrbes i-
bi & castra sine muro & turribus, ligno tantum ac fossatis mu-
niuntur; Ecclesiæ ac domus nobilium humiles & vili schema-
te. Studia hominum aut venatio aut piscatio est, vel pecorum
pastura. In his etenim omnes diuitiæ illorum consistunt. Si-
quidem agrorum cultus rarus ibi est. Porro in vicu vel in habitu vestium parum lauti habent
aut

aut pulchritudinis nostræ. Nostri ergò mediocres, in comparatione illorum gloriosi erant. Iuuanus verò Presbyter Archiepiscopo ipso maior esse videbatur. Cumque esset boni oris, ad omnia compositè respondens, illum valdè oblectabat, nihilque satis ei esse potuit, quidquid de Ottone audiebat. Famâ etenim ante annos plures hunc notum habuit. Et nunc gloriari atque letari abundantius cœpit, quod eius dignos & præclaros nuncios præsentis haberet, cuius tanta, ac tam præclara facta vulgari famâ passim prædicari prius audisset.

*Archiepiscopo
Dania collo-
quio Iuuanis
Presbyteris mi-
rè oblectatur.*

De Legatione autem eius ad præsens nihil se respondere posse dicebat, nisi ante Princeps Dånorum atque magnates per aliquas inducias consulisset. Iuuanus autem & legati hoc longum sibi iudicantes, dimitti se rogât, ne super eorum morâ contristaretur Episcopus. Annuit ille cum benignitate, ac literas, donaria, nauemque grandiusculam butyro plenam, signum dilectionis & amicitia mittens Episcopo, dicebat; quanto citius ex consilio Principum per suos legatos de verbo predicationis se responsurum; quod vtrum perperam an simpliciter dixerit, parum nobis compertum est. Nam dum per aliquos dies eius nuncios exspectaremus, de partibus Alemania, & de domo Babebergeni plures nuncij venerunt, magnis & necessariis causis Episcopum reuocantes.

*Qualereffon-
sum legatus de-
derit.*

*Qualia mune-
ra ad S. Othonè
misit.*

De bello inter Ruthenos & Stetinenses, & de victoria Stetinsium.

CAPVT XXXI.

Rutheni autem crebris insultibus Pomeranos la-
cessunt, & Stetinsium fines armatis nauibus
perturbant. Cumque semel ac bis reperi in bello cessare noluisse, Stetinsenses ex consilio
communi arma tractare cœperunt, atque iterum venientibus,
coadunatis viribus, occurrere. Sed quid plura? Tanta strage
Rutheni fusi sunt, & tanti ex eis in captiuitatem redacti, vt qui
eua-
dere

*Sesidus.
Ede. Caus.
cap. 29.*

*Victoria Steti-
nensium de
Ruthenis.*

euadere potuerūt, nullum vltra victoribus bellum intulerint. Sterinenses igitur hac victoria gloriosi Domino Iesu Christo, & seruo eius Ottoni honorem adscribebant, Ruthenos vltra iam non timentes, sed ex captiuitatibus etiam ad humiles, & satis indignas compositiones eos adstringentes.

*Dereuocatione S. Ottonis per Lotharium
Romanorum Regem.*

CAPVT XXXII.

Abbe.

Nterea gloriosissimus Rex Lotharius caterique Principes diurnam eius absentiam a grè ferentes, vtpote, qui consiliis & piis artibus, præ cæteris, tunc temporis regnū nobilitare consueuerat, auctoritate sua ei, vt celerius redeat, præcipiendo simul & petendo mandauit; aded, vt ipse Rex, qui arctius eum diligebat, iure iurando affirmaret, se res Ecclesiasticas in suum redigere velle dominium, nisi quantocyus sponsam suam Ecclesiam Babebergensem diu viduam pastor pius desiderato reditu, consolando recrearet. Apostolus itaque Pomeranorum his legationibus contraire non valens, antequam responsum Archiepiscopi Danorum reciperet, ad sedem suam redire compulsus est.

S. Otho reditū
in Patriam pa-
uat.

Amanter ex-
cipitur a Duce
Polonia Bolef-
lao.

Venit Hamber-
gam in Vigilia
S. Thomæ.

Visitatis ergò circum circa fidelibus, & in fide confirmatis, Christo, cui crediderant, eos commendans, iter cum suis aggressus est. Cumq; emenso itinere Poloniam venisset, Dux Bolezlaus, antiquus suæ familiaritatis custos, debiti honoris reuerentia eum excipiens in Metropolitana Gnezensi Ecclesia secum detinuit, tantaque melliflua eius doctrinæ intendebat auiditate, vt euolutis octo diebus, vix dilecto Patri licentiam abeundi indulgeret.

Tandem longa peregrinationis huius angaria, Christo fauente, peracta, in vigilia S. Thomæ Apostoli nonus nostri temporis Apostolus, Ecclesiam suam desiderabili aduentu lætifi-

caus,

ens, omni vtriusq; professionis, & sexus plebe in vnum concurrente, velut angelus Dei susceptus est. O quàm inestimabili spiritualis lætitiæ tripudio fideles Christi, quorum specialis Pater, & nutritor piissimus hic erat, post tanti temporis peregrinationem, post acquisitum summo Patri familias nouum gregem, quasi de morte redditum Pastorem suum exceperūt. O quàm desiderabile fuit videre & audire tantam exercitus Christi multitudinem non solùm Canonicis, sed & monachis nobiliter refertam, vno deuotionis ardore cum lacrymis spirituali gaudio plenis in occurſu eius dulcissimo psallentem: *Domine suscipe me, vt cum fratribus meis sim, cum quibus veniens viuificasti me.*

*Gaudium ex
aduentu.*

Et congruè satis hæc suauissima Ioannis Apostoli verba, quem singulari affectu patronum sibi elegerat, ita vt quotidie se obitumque suum intimis ei precibus commendaret, pio Ottoni post secundum iam Apostolatam triumphanti ab omnibus filiis suis iubilo cordis & oris concinebant quia, beatus hic, memor verbi Domini per Prophetam dicentis; *Quicumque glorificauerit me, glorificabo eum; qui autem contemnunt me, erunt in gloria;* omne studium, quod alij Pontifices & Principes mundanis lucris & castellis, atq; Urbibus ædificandis insumebant: hic Deo tantùm & sanctis eius honorabiliter, & officiosissime exhibebat; scilicet Ecclesias Christi, cellasque fidelium, nunc quidem à fundamentis construendo, nunc verò ab aliis constructas donis optimis illustrando, ne super arenam, quantocyus casura, sed potius supra firmam petram in æternum mansura conderet habitacula.

Explicit liber III.

X INCI-